

Írástudók Somogyban a két világháború között III.

VARGA ÉVA

Az itt olvasható „életrajzi lexikon” az 1998-as és a 2000-es Somogyi Múzeumok Közleményeiben megjelent doktori disszertáció fontos része. Bár eredetileg a dolgozat függelékében szerepel, összeállítása volta-képp a szerző munkájának kiindulási pontja volt.

A lexikon olyan embereket mutat be, akik az adott korban a helyi kultúra és közélet meghatározó szereplői voltak. Adótiszt és költő, postáskisasszony és költőnő, tanító és nótaszerző, apátlébanos és aranykoszorus nótaköltő, stb., ha nem is voltak „nagy személyiségek”, történetírásunk, a vidéki középosztály műveltségéről alkotott képünk lenne szegényebb, ha végképp megfeledeznénk róluk.

Időközben a szerzőhöz egyre többen fordultak olyan kérésekkel, amelyek megválaszolása a még publikálatlan adatok rendelkezésre bocsátását tették szükségessé (Pl.: Puskás Béla: Temetők üzenete, Lévai József honismereti kutatásai stb.). A tapasztalatok alapján — úgy tűnik — hasznos megjelentetni a feltárt adatokat a további kutatások¹ megkönnyítésére.

Az életrajzok rekonstruálása nem volt könnyű feladat. A források egyenetlen megoszlásúak: minden személynél más és más. Néhol csupán korabeli címtárak, életrajzi lexikonok adatai, újságcikkek közlései, máshol önéletrajzok, visszaemlékezések segítettek a munkát.

Az életrajz-gyűjteményből is látható, hogy az egykori somogyi szellemi élet szereplőire összefoglaló elnevezést találni nem volt könnyű. Az írástudók — egy kicsit biblikus megfogalmazás, ugyanakkor Babits Mihály és Lukács György szóhasználatát is felidézi. A morális felelősség-vállalás igénye hangsúlyozódik benne, amely nélkül ne fogjon senki könnyelműen — a tollforgatáshoz. A mérce egységesen ez kell, hogy legyen...

Babay Géza

(Szekszárd (Tolna vm.), 1896. július 3. — ?)

adótiszt, költő

Követte hasonnevű édesapja pályáját, aki az ő születése idején állampénztári tanácsos volt Szekszárdon. Iskoláit Szekszárdon végezte. Az érettségi után rögtön hivatalba lépett, 1916-ban Tamásiban (Tolna vm.) adóhivatali gyakornoknak, a szakvizsga letétele után 1917. májusában adótisztnek nevezték ki Tabra (Somogy vm.). 1928-ban visszakerült Tamásiba, 1930-ban Szekszárdra, ahol főtiszt minőségben működött. Költői hajlamát atyjától örökölte. Már gimnazista korában kísérle-

tezett a versírással. Berzsenyi erős hatást gyakorolt rá, később azonban felhagyott az időmértékes verseléssel, a magyar versformát választotta. Az önképzőköri sikereknek véget vetett a háború, a forradalmak után ismét munkához látott. Többnyire irredenta verseket írt, melyekkel a nyilvánosság előtt is fellépett. Országos és helyi lapok, antológiák közölték költeményeit. Budapesti Hírlap, Daloló Szívek (II. Pápa, 1935.), Dunántúli Közélet, Kalocsai Ujság, Magyar Otthon, Somogyország Lantosai (Kaposvár, 1931.), Szivárvány, Tolnamegyei Ujság, Uj Idők, Uj Virradat (1936. III. évf. fényképét is hozza), Visszhang, Zalamegyei Közlemények stb. A kaposvári Berzsenyi Társaság balladapályázatán a „Galambos Juliska” a „Kis kadét tragédiája” és a „Ballog Rózsi” c. balladája dicsőregetést nyert, a társaság rendes tagjává választották. Székfoglalóját 1927. okt. 16-án tartotta. 1930-ban a győri Kisfaludy Társaság oda-pályázatán első díjat nyert.

Munkája:

Magyar ne csüggedj! Szekszárd, 1925. (Két hónap alatt 3 kiadást ért, a könyv előszavát Rákosi Jenő írta.)

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. I. k. Bp., 1939. 943. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 11. p.

Lovag-Veszprémi: Könyvnapki figyelő. Kaposvár, 1935.

Babay József

(Nagyatád, 1898. november 29. - Budapest, 1956. július 20.)

író, hírlapíró (róm. kat.)

A két világháború között népszerű író „törvénytelen” származású volt. (Anyja: Babay Anna) Középkorai tanulmányait a kiskunfélegyházai internátusban végezte, majd a budapesti Pedagógiumban a tanári pályára készült. 1916-ban bevonult katonának, 19 hónapot töltött a fronton. Irodalommal 1913-tól foglalkozott. Írt a kiskunfélegyházi, brassói és a pécsi újságoknak. A háború után 1920. októbertől december 20-ig a „Baranya” majd az „Őrszem” c. irredenta lap szerkesztője. A társadalmi és szépirodalmi hetilap a MOVE Somogy megyei fősztályának, az Ébredő Magyarok somogyi

¹ Az adatokat hasznosította pl.: Puskás Béla Temetők üzenete (Kaposvár, 2001. Szerző kiad.) c. művében, és még sokan mások a honismeret terén.

egyesületének, a Hadirokkantak Nemzeti Szövetsége somogyi csoportjának hivatalos lapja volt 1920–21-ben. A lapot a szerbek által megszállt területekre is átcsempészték. Babay később az Uj-Somogy (somogyi politikai napilap) munkatársa lett. Azonban itt sem állapodott meg, bejárta Dél-Európát. Az újjáalakult Berzsényi Társaság tagjai sorába választotta. 1925-ben már Budapesten találjuk, ahol újságírásból és zongoratanítástól élt. 1935-ben a Magyarság belső, az Uj Idők főmunkatársa volt. 1935-ben a Petőfi Társaság rendes tagja lett. A legkülönbözőbb pártállású fővárosi lapokba írt (pl. Magyar Hírlap, Magyarság (1935), Nemzeti Ujság, Népszava, Világ (1922, 1925) stb.) A „Mindent tudok” c. kisregénye Az Ujság 16. évkönyvében jelent meg (Bp., (1936.), Szépanyám cipője) c. kiadványban. Regényeiben — melyek az ún. középosztály körében voltak népszerűek — és színműveiben a magyar faluról rajzol megszépítő, idealizált képet.

Munkái:

Bezárt ablak alatt. (Versek) Kaposvár, 1920.
 Aranyuccasor. (Versek) Szeghalom, 1925.
 Istenem, így élünk. (regény) Bp., (1932.)
 A kék varázs. (regény) Bp., 1932.
 Mi huszonketten. (ifjúsági regény) Bp., 1932.
 Fillérkirály. (regény) Bp., 1932.
 Vándorlegények. (regény) Bp., (1933.)
 Kis Kék Peti Bp., 1933.
 Kis Kék Peti kincset talál. Bp., (1934.)
 A csodaorgona. Bp., 1934.
 Menekülj a szerelemhez. (regény) Bp., (1934.)
 Rózsafabót. (regény) Bp. 1935. (a regényből a Palatinus Filmvállalat filmet készített. A filmet rendezte: Galánthai Balogh Béla, a zenét szerezte: Polgár Tibor. A film főszerepeit Szelezky Zita, Timár József, Rózsahegyi Kálmán, Gózon Gyula, Juhász József játszották.)
 Mesepapucs.
 Furó Feri furulyája. Bp., 1938.
 Vidékről jöttem. (novellák)
 Galambok. (regény)
 Veronika. (magyar legenda 4 felvonásban.
 Bem.: a bp.-i Nemzeti Színház 1932. IX. 18.)
 Napraforgó. (falusi komédia 3 felvonásban.
 Bem.: a bp.-i Nemzeti Színház 1935. XII. 4.)
 Csodatükör. (színmű) Bp., 1937.
 Gábor diák. (filmforgatókönyv) 1954.
 Három szerelmesek. (rádiójáték) 1955.
 Három szegény szabólegény. (színmű)
 Bp., Petőfi Színház, 1956.

Irodalom:

Magyar Életrajzi Lexikon. Szerk.: Kenyeres Ágnes. Bp., 1967. Akadémiai. 65. p.
 Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. I. k. Bp., 1939. 943–44. p.
 P. Gy.: Meghalt B. J. (Magyar Nemzet, 1956. 171. sz.
 Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 11–12. p.

Balogh Margit

(Gyöngyösmellék (Somogy vm.), 1902 október 13. — Gyöngyösmellék, 1929. január 18.)

postáskisasszony, költő

Szülei (Balogh Benedek és Vecsey Karolin) kisbirtokos parasztemberek voltak Gyöngyösmelléken. Négy gyermekük közül Margit ábrándos lelkű, romantikus alkatú volt. Az elemi iskola 5 osztályát szülőhelyén, a polgári iskola négy osztályát Szigetváron végezte. Már 1915-ben a postához került s postakiadóként, ill. postamester-helyettesként dolgozott Homokszentgyörgyön, Gyöngyösmelléken, Balatonfüreden, Nagyatádon, Somogyszobon, Pécsváradon, Mecsekszabolcson, Pécsbányatelepen. 1927-ben újra Gyöngyösmelléken élt. Tárcai és versei a Délvidék, a Dunántúl és a Postaköz-löny oldalain láttak napvilágot. Néhány versét Bacsó A. László Budapesten élő zeneszerző megzenésítette. Egzaltált, félművelt jellemének, romantikus alkatának ékes bizonyítéka a Somogyi Helikon számára beküldött életrajza. (Ld.: Somogy Megyei Levéltár a Berzsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság iratai 1928. 1. doboz). Írói tevékenységét titkolva az Aradi Csilla írói álnevet használta. A Berzsényi Társaság rendes tagja volt. Fiatalon elhunyt, önálló kötete nem jelent meg.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. II. k. Bp. 1940. 143. p.
 Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 14. p.
 Somogy Megyei Levéltár. A Berzsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság iratai. 1928. 1. doboz

Bársony János

(Kaposvár (Somogy vm.), 1881. december 22. — Kaposvár, 1945.)

tanár, felsőkereskedelmi iskolai igazgató, tankönyvíró

Középiskolai tanulmányait szülővárosában, az egyetemet Budapesten, 1905-ben végzi el. 1905-6-ban a budapesti VII. kerületi állami főgimnáziumban gyakorló tanár, majd a temesvári áll. felsőbb leányiskola helyettes, majd rendes tanára lett. 1919-ben menekültként Kaposvárra jött, a leánygimnázium tanára lett. 1920-tól 1941-ig a kaposvári felsőkereskedelmi iskola igazgatója. A Berzsényi Társaság szakírói alosztályának elnöke volt.

Cikkek:

Pedagógiai és társadalmi cikkei a működésének színhelyein megjelenő napilapokban láttak napvilágot. (Temesvári Hírlap, Somogyi Ujság, Uj-Somogy) A temesvári

ri felsőbb leányiskola 1914 évi értesítőjében a jellemnevelés kérdésével foglalkozott. Igazgatóként szerkesztette a kaposvári felsőkereskedelmi iskola értesítőit.

Munkái:

A csillagászati földrajz elemei a felsőbb leányiskolák IV. osztálya számára. Bp., 1910.

Földrajz. A leányközépiskolák III. osztálya számára. Irta: Márki Sándor. Átdolgozta Bársony János Horváth Károllyal. Bp., 1918. (2. kiad. Bp., 1922.)

Előszava Berzsenyi: A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairól. c. művéhez. (=Magyar Irodalmi Ritkaságok. 23. Bp., 1933.)

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. II. k. Bp., 1940. 530. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 19. p.

Bene Kálmán dr.

(Kolozsvár (Kolozs vm.), 1882. november 2. — ?, 1961.)

magyar-latin szakos gimnáziumi tanár, gimnáziumigazgató, lapszerkesztő, irodalomtörténeti tanulmányokat írt.

Kolozsvári tisztviselői családból származott. Tanulmányait Budapesten és Kolozsváron végezte. Magyarlatin szakos középiskolai tanár lett, 1910-ben doktorált Budapesten. A csurgói ref. reálgimnázium rendes tanára (1917), majd igazgatója (1925) lett. 1942-ben nyugdíjba vonult. A Belső Somogy c. politikai, társadalmi és kulturális hetilap felelős szerkesztője (1922. nov.—1942. márc.) volt. Szónoklatait összegyűjtve „Az élőszó termései” címmel jelentette meg. (1928.) A kaposvári Berzsenyi Társaság rendes tagja, a csurgói református irodalmi egyesület titkára volt.

Cikkei:

Somogyi koszorú. (Csurgó. 1937.)

Tóth Ferenc: Somogy földje és népe. = Járási monográfiák I. Csurgó, 1928. c. kötetben megírta „A csurgói ref. reálgimnázium művelődési hatása járásunkra” c. 2 oldalas cikkét.

Vezércikkei az általa szerkesztett „Belső Somogy” c. hetilapban

Munkái:

Tompa és a természet. Bp., 1910.

Arany természetérzéke. Csurgó, 1925.

Az élőszó termései. (Ünnepi beszédek), Csurgó, 1928.

Irodalom:

Dr. Bene Zoltán: Dr. Bene Kálmán (1882—1961). A Csonkai Vitéz Mihály Gimnázium Arcképcsarnoka XXXVII. = Csurgó és Környéke. Főszerk.: Dr. Horváth József. VII. évf. 11 sz. (1994. nov.) 8—9. p.

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. II. k. Bp., 1940. 1029—1030. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 21. p.

Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Szerk.: Kellner Béla. Kaposvár, 1957. 11. p.

Bereczk Sándor

(Kaposvár (Somogy vm.), 1856. július 21. — Kaposvár (Somogy vm.), 1945. március 28.)

építészmérnök, helytörténeti monográfiát írt

Régi somogyi nemesi család sarja. Nagyapja Antal, az 1820-as években Somogy vármegye esküdtje, később táblabírája volt. Apja, Bereczk Antal, 1841—47-ig Somogy vármegye alügyésze, a pozsonyi országgyűlésen saárdi Somsich Miklós mellett írnok, később ügyvéd, majd 1857 és 1859 között Kaposvár polgármestere volt. Bereczk Sándor az elemi és a gimnázium alsó-ját Kaposváron, a reáliskolát Sopronban és Budán végezte, majd építészmérnöki oklevelet szerzett. 1879-80-ban a bécsi képzőművészeti akadémiát látogatta. 1881. február 6-án szülővárosa megválasztotta mérnökének, 1912-től mint műszaki tanácsos dolgozott. Mérnöki tevékenysége Kaposvár legdinamikusabb fejlődésének időszakára, a századfordulóra esett. A villanytelepet 1891 júniusától nyolc évig, később a vízvezetékrendszer kiépítését vezette. Több apró cikke jelent meg a helyi lapokban. Aktív társadalmi szereplés jellemzi nyugdíjazása (1924.) után is. Számos egyesület vezetésében helyet foglalt. Tagja volt Somogy vármegye törvényhatósági bizottságának, Kaposvár város képviselőtestületének és tanácsának, az állami elemi iskolák gondnokságának, az iskolaszék alelnöke. Tagja volt továbbá a Nemzeti Kaszinónak, a Mérnök- és Építészegylet helybeli osztályának, választmányi tagja a városi mérnökök országos szövetségének, a Katolikus Körnek és az Egyesült Ipartársulatnak.

Munkája:

Kaposvár rendezett tanácsú város története és fejlődése. Bp., 1925.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. II. k. Bp., 1940. 1235. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 21. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., (1932.) 154.p.

Zádor Mihály: Kaposvár. Bp., 1964. 228. p.

Biczó Ferenc

(Keszthely (Zala vm.), 1895. január 28 — Kaposvár (Somogy vm.), 1945. május 4.)

Magyar-latin szakos gimnáziumi tanár, irodalomtörténész

A budapesti tudományegyetemen tanári diplomát és bölcsészdoktori oklevelet szerzett. Az I. világháború után a kaposvári leánygimnázium tanára volt. Tanulmányutakat tett Olaszországban és Franciaországban. Kritikái, irodalomtörténeti tárgyú cikkei a budapesti és kaposvári lapokban jelentek meg. Értekezései a kaposvári leánygimnázium értesítőinek különlenyomataiként is fennmaradtak. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság és a kaposvári Berzsenyi Társaság rendes tagja volt. 1935-től szerkesztette a Pannon Múzsza könyveit. A sorozatban mindössze egyetlen verseskötet (Takáts Gyula Kút c. kötete) jelent meg.

Különlenyomatban megjelent írásai:

- 1926. Mit olvassanak a fiatal lányok?
- 1928. Az elszakított Erdély és Felvidék irodalmi élete
- 1930. Pálffy György Irén
- 1931. Somogy vármegye szerepe a magyar irodalomban
- 1932. Török Zsófia, Kazinczy Ferencné férjére vonatkozó eddig kiadatlan levelei
- 1933. Szalay Fruzina
- 1934. Trieszttől Szmirnáig. Tengeri utazásom emlékei
- 1936. Mit olvassanak a diáklányok?
- 1937. Kosztolányi Dezső
- 1938. Munkáltató irodalomtanítás a kaposvári leánygimnáziumban
- 1942. Széchenyi — emlékfűzet

Munkái:

Összefoglaló nemzeti irodalomtörténet leányiskolák számára rendszeres tételekben. Kaposvár, 1929.
Az irodalom tanítása a leányiskolában. Bp., 1934.
Somogyi Koszorú (összeállította) Kaposvár, 1937.
Diák-breviárium (összeállította) Kaposvár, 1938.
A magyar nyelv és irodalom korszerű tanítása. Kaposvár, 1939.
A magyar vers korszerű tanítása. Kaposvár, 1942.

Irodalom:

Judith Magyar Isaacson: Köszönet az életért. Bp., 1993. 72-73. p.
Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. III.k. Bp., 1941. 282-283.p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 26-27.p.
Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., (1933.) 166. p.

Bíró Lajos (1902-ig Blank Lajos Ányos)

(Sopronnyék (Sopron vm.), 1880. július 3. — Kaposvár (Somogy vm.) 1962. április 21.)

bencés szerzetes, pap, gimnáziumi tanár, nyelvész, irodalomtörténész

Szegény földműves család tehetséges sarja. Jó tanulmányi eredményeinek köszönhetően egyházi pártfogással nyílt lehetősége tanulmányai folytatására. 1893-ban Blank Ányos néven belépett a bencés rendbe. Középiskoláit a soproni bencés főgimnáziumban (1893—99), majd Győrben (1900—2), a főiskolát Pannonhalmán (1902—6) végezte. 1906-ban pappá szentelték. 1907-ben magyar-német szakos középiskolai tanári oklevelet kapott. 1910 és 1912 között Lipcsében, Münchenben és Bécsben német filológiát hallgat. 1913-ban az upszalai egyetemen svéd nyelvészetet tanult. Tanárkodott a kőszegi főgimnáziumban (1906—1910), a pannonhalmi főapátsági főiskola tanárképző intézetében (1910—14). 1914-ben kilépett a rendből és református vallásra tért át. 1914 júliusától a kaposvári felsőkereskedelmi iskola tanára. 1915 július 29-én kötött házasságot Jantsits Jolánnal. 1918-ban a kaposvári egyesületi leánygimnázium alapítója, egy évig ideiglenes, majd véglegesített igazgatója. 1943-ban nyugdíjba vonult. Cikkei a pannonhalmi bencés rend főiskolai évkönyvében, a kaposvári napilapokban (Az új leányiskola. = Somogyvármegye. 1918. szeptember 10.sz. 1—3.p.) és a leánygimnáziumi értesítőkben jelentek meg.

Munkái:

Lautlhre der heanzisehen Mundart von Neckenmarkt. Leipzig, 1910.
A germán i-umlaut. Bp., 1911. (Ennek átdolgozása: Der germanische i-Umlaut)
Magyarische Sprach-und Gesangaufnahmen. Wien, 1913.

Irodalom:

Dr. Bíró Endréné (Bordács Ilona) Kaposvár Ezredév utca 19. szám alatti lakos, Bíró Lajos menyének adatközlése.
Lendvai Ernő: Dr. Bíró Lajos. = A kaposvári egyesületi leánygimnázium XXV.sz. évkönyve az 1942-43. iskolai évről. 11-14.p.
Lóczy István: Bíró Lajos. = Pedagógus arcképcsarnok Somogyban I.=iskola és levéltár. Dokumentumok a szülőföldről 20. sz. 52-66.p.
Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. III.k. Bp., 1941. 402-403.p.
Dr. Rosta István: Egy leánygimnázium évtizedei. = Somogyi Néplap. 1989. szept. 16.sz. 9.p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 28.p.
Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., (1932.) 165—166. P.

Czeplédi Lajos

(Nagygomba (Somogy vm.), 1883. december 4. — ?)

tanító, nótaszerző

A tanítóképzőt Csurgón végezte 1905-ben., majd Vityapusztára (Somogy vm.) került az uradalmi iskolához tanítónak. Az itt született szerzeményei a „Vityai nóták” címet viselik. Vityáról Újpestre, majd Balatonlellére (Somogy vm.) került. Az első világháborúban önkéntes honvédként vett részt. Az orosz fronton harcolt, ott súlyosan megbetegedett (hastífusz, mellhártyagyulladás, idegbetegség), főhadnagyi rangban leszerelték. 1922 augusztus 1-től nyugalomba helyezték. Ezt követően Nagygombán gazdálkodott. Saját szerzeményeivel a háború előtt több hangversenyen szerepelt, többek között Kaposváron is.

Ismert nótái:

Orgonanyíláskor gyere majd el hozzám; Itthon járok gyermekkori kis falumban; Nóták és egyéb versek. Kaposvár, 1910.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 38—39. p.

Czeplédi Márton

(Pilis (Pest m.), 1882. május 24. - ?)

MÁV tisztviselő, dunántúli lapok munkatársa, nótaszerző, regényíró

Egyszerű iparos családból származott. Iskolai elvégzése után a vasúthoz került. Nagyszombat (Pozsony vm.) után Horvátországban állomásfőnök, majd 1919 után a pécsi MÁV-nál helyezkedett el. Az 1920-as években a Dunántúl és a Pécsi Sportújság munkatársaként tárcákkal jelentkezett. Tárcákon, elbeszéléseken kívül regényt és bohózatot is írt. A kaposvári Berzsenyi Társaság rendes tagja volt. Az Uj-Somogy (1937) somogyi nótaszerzőként is emlegeti. Silány regényei folytatásokban az Uj-Somogyban is megjelentek. (Ld. pl. A kék róka 1936—37-ben, melyben az ősi nemesi birtok megmenekül az árveréstől egy jó házasság nyomán, avagy Az aranyásós című kalandos western-történet 1937. júl. 6-tól) A népszerű, könnyű szórakozást ígérő műveit az Uj-Somogy reklám célra is felhasználta: a lap új előfizetői 1936 augusztusától kívánságra megkaphatták „A kék róka” c. regényt.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 39. p.
Uj-Somogy 1936. 1937.

Csire Nagy István

(Rinyaszentkirály (Somogy vm.), 1885. február 18. — ?)

ref. tanító, ifjúsági színműveket írt

A hat elemi osztály elvégzése után szegényparaszt szülei Nagyatádra kereskedőtanoncoknak adták. A kereskedő, akinél tanoncscodott, csődbe jutott, Csire a csurgói ref. gimnáziumban folytatta tanulmányait. 1906-ban tanítói oklevelet szerzett. Pályáját Nemeskiszaludon (Somogy vm.) kezdte. 1909-ben Istvándiban (Somogy vm.), 1917-ben Lábodon (Somogy vm.) lett tanító. Közéleti tevékenysége mellett ún. közérdekű cikkeket, tárcákat ifjúsági és gyermekszínműveket írt. A kaposvári Berzsenyi Társaság tagja volt.

Cikkei, tárcái:

A Hét, Budapest, Délsomogy, Néplap, Néptanítók Lapja, Téli Ujság

Munkái:

Meseország. Gyermekszínmű 3 felvonásban. Bp., 1925.

Árva Gyuri. Ifjúsági színmű 5 felvonásban. Kaposvár, 1926.

Magyar sirmak völgyében. Ifjúsági színmű. Kaposvár, 1930.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. IV: k. Bp., 1942. 1019. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 35. p.

Csurgó Jenő (1898-ig Schön) dr.

(Csurgó, 1874. szeptember 6. — Budapest, 1956.)

kórházi főorvos, a somogyi tüdővész ellenes mozgalom elindítója, szakírányú munkák szerzője

Orvosi diplomáját 1899-ben szerezte Budapesten. 1900—1936 között a kaposvári kórház orvosa (1911-től főorvos). Nyugdíjazása után Budapesten telepedett le. Nyugalomba vonulása alkalmából a helyi lapok megemlékeztek pályájáról. Az Uj-Somogyban kollégája dr. Óriás Pál méltatta érdemeit. 36 év munkásságát összefoglalva kiemelte, hogy Csurgó Jenő megjárta „az orvosi munka számárlétráját.” Kezdetben éppúgy végzett hasmütétet, mint szürkehályog eltávolítást, majd az orvostudomány szakosodásával egyidőben, a századelőn létrehozta a somogyi tüdővészellenes mozgalmat. A cikk szerzője szerint egyenesen a lakodalmán gyűjtötte össze az első jelentős összeget, amelyből rövidesen megnyílt a kaposvári tüdővész-diszpanszer. Nemcsak gyógyított, a felvilágosító propagandára is sokat

adott: számos előadást tartott az alkoholizmusról és a tüdővészről. Búcsúztatásakor kollégái őszintén fájalták távozását: „...Szem nem maradt szárazon...” — írta a tudósító.

Cikkei:

Pesti Napló. (1904.), Közegészségü. Kalauz (1906.), B. Orv. Ujság (1906.), Orsz. Orv. Szövets. (1909.)

Munkái:

Somogyvármegye kaposvári közkórházának évkönyve. Kaposvár, 1926. (szerkesztette)

A somogyvármegyei Tüdővész Ellen Védekező Egyesület 1927. évi jelentése. Kaposvár, 1928.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. IV. k. Bp., 1942. 1176-1177. p.

dr. Óriás Pál: dr. Csurgó Jenő. = Uj-Somogy. 1936. december 29. (XVIII. évf. 296. sz.) 1. p.

Dús József

(Babarcz (Baranya vm.), 1891. — ?)

vasúti tiszt, író

A gimnáziumot Pécsen, a MÁV tiszti tanfolyamot Budapesten végezte. 1910-től a MÁV-nál szolgált, 1928-tól Gyékényesen teljesített vasúti tisztként szolgálatot. Irodalommal diák kora óta foglalkozott. Novelláit Pellérdy József álneven jegyezte. A kaposvári Berzsényi Társaság rendes tagja volt. (Egyetlen megjelent regényének kiadási gondjairól a Berzsényi Társaság ügyvezető igazgatójának, Hortobágyi Ágostnak írt levelet. Azon kesereg, hogy a regény kiadásának költségei igen megterhelik. Az 500 példányban kiadott könyvből 300 a nyakán maradt, s még 390 pengős adósság terheli, amelyet a nyomdának részletekben kell törlesztenie. A társaság irataiból sajnos nem derül ki, hogy tárogatták volna a szerzőt.)

Novellái vidéki és fővárosi lapokban, valamint az erdélyi folyóiratokban jelentek meg.

Munkája:

Évi doktor. Regény. Pécs, 1928. Nemzedékek kiad.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 44. p.

Somogy Megyei Levéltár. Berzsényi Társaság Iratai. 1928. 1. doboz

Egly Ernő

(Pusztavacs (Pest m.) 1897. július 26. — ?)

hírlapíró, író

Tanulmányait Kaposváron végezte, 1916-ban a kaposvári főgimnáziumban érettségizett. A háborúban harcolt Galiciában, valamint az olasz és francia frontokon. Tartalékos hadnagyként szerelt le. Az erdőmérnöki pályára készült, 1920-tól azonban a hírlapírói pályán működött. 1927. júliusától 1932. májusáig a Somogyi Ujság szerkesztője volt. A lapba tárcákat, riportokat, vezércikkeket írt. A somogyi lapokban Dombóvárra költözése után is olvashatták novelláit, sőt, kaposvári vonatkozású regényét is közölték folytatásokban. Sikerének egy-egy megnyilvánulásáról (pl. országos lap közölte novellája) lelkesen tudósítottak a helyi lapok. Kaposvár közéletében jelentős szerepet játszott. Számos irreverenda tömörülés, kulturális és sportegyesület választmányi tagja (Magyar Nemzeti Szövetség Somogy megyei Köre, Revíziós Liga, Somogy megyei Múzeum Egyesület, Turul Sport Egyesület, Somogy Football Club), a kaposvári Berzsényi Társaság háznagya volt. Regénye, a Három kopott egyenruhás 1937. március 14-június 2-ig az Uj-Somogyban jelent meg. Az Uj-Magyarország c. lap 1937-ben a Szentjánosbogarak Tolmeinnél c. háborús témájú novelláját hozta.

Irodalom:

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 57. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 45. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., (1932.) 175-176. p.

Uj-Somogy. 1937. július 11. 7. p.

Écsy Ödön István dr.

(Nemeskisfalud (Somogy vm.), 1896. május 18. — Szigetvár, 1969. január 3.)

gimnáziumi tanár, gimnáziumigazgató, lapszerkesztő, költő, író

Écsy Pál református lelkész és Begedy Aranka fia. Tanári oklevelét 1920-ban a budapesti egyetemen szerezte, a csurgói ref. gimnázium tanára, majd igazgatója volt 1950-ig. 1922-ben cserkésziszti képesítést szerzett. A gimnáziumban a magyar, a latin és a görög tanítása mellett cserkészparancsnok, majd leventeparancsnok lett. Szaktudásának és tapasztalatának köszönhetően a magyar nyelv- és irodalom tantárgyak tanfelügyelője. Az 1946/47-es és az 1949/50-es tanévekben a csurgói gimnázium igazgatója volt. 1953-ig Csurgón élt, majd Szigetvárra költözött. Az első világháborúban 1914—18-ig a 44. gyalogezred önkéntese-

III.

ként vett részt. A szépirodalom mellett iparművészettel is foglalkozott. Írásai a somogyi lapokban láttak napvilágot. Novellái leginkább az általa szerkesztett Csurgó (később Belső Somogy) c. politikai, társadalmi és kulturális hetilapban jelentek meg. E lapnak eleinte tárcarovat-vezetője, majd — 1942 szeptemberétől 1944. május 14-ig, a lap megszűntéig — felelős szerkesztője volt. Tagja volt a kaposvári Berzsényi Társaságnak, a Báró Eötvös Kollégium volt tagjai Szövetségének és az Országos Bethlen Gábor Szövetségnek. Vezette a Somogyi Népművelési Bizottság csurgói szervezetét. 1926. szeptember 12-én a Niklán tartott országos Berzsényi ünnepélyen saját alkalmi ódáját szavalta el.

Munkái:

Virág a hó alatt. Versek. Csurgó, 1925.
A fürgeteg. Elbeszélések. Szigetvár, 1926.
A történetíró Cserei Mihály, mint versszerző. Szigetvár, 1934.
Somogyi kéziratok graduálok eredete és rokonsága. Tud. értekezés
A 17. század kisebb verselőinek munkássága. Csurgó, 1933.
Sziget vára és Zrínyi a magyarországi latin költészetben. Kaposvár, 1935.
A latin alaktan táblázatos összefoglalása. Csurgó, 1938.
Pálóczi Horváth Ádám Holmi-jának negyedik darabja. Csurgó, 1942.

Irodalom:

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 11. p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 47. p.

Faragó Lajos

(Siófok (Veszprém m.), 1872. február 8. — Kaposvár (Somogy m.) 1927. december 16.)

gimnáziumi tanár

Iskoláit Siófokon, Veszprémben, Egerben, az egyetemet Budapesten végezte. 1897-ben Budapesten, 1898-tól 28 éven át a kaposvári főgimnázium tanára. A Somogyi Helikon szerint a tanári tevékenységen kívül Kaposvár kulturális és jótékonyági egyesületeinek munkájában is tevékenyen részt vett. Történelmi, zenei és egyéb kulturális témájú cikkei a helyi lapokban jelentek meg. A párizsi világkiállításról 1900-ban cikkeket írt a vidéki lapokba. Cikkei közül „A macsói bánság története az Árpádok korában” címűt emelték ki az életrajzírók. A Csánki Dezső szerkesztette „A Magyarország vármegyéi és városai” somogyi kötetének munkatársai között is olvashatjuk nevét. (A Közoktatásügy c. fejezet szerzője). A kaposvári gimnázium 100 éves jubileuma

alkalmából ő írta meg a gimnázium történetének egyik (Az ifjúsági segítő egyesület, a segítő könyvtár és a köztartás története. = A kaposvári M. Kir. Állami Főgimnázium emlékkönyve 1812—1912. Kaposvár, 1913. 237—242. p.) fejezetét. A kaposvári Berzsényi Társaság tagja volt.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. VIII. k. Bp., 1992. 198. p.
Páti Ferenc: Faragó Lajos. 1872—1927. = A Kaposvári Magy. Kir. Állami Somssich Pál Reál-gimnázium értesítője az 1927-28. iskolai évről. Közéteszi: dr. Pongrácz Károly. Kaposvár, 1928. 5—8. p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 47. p.

Fekete Gyula (1881-ig Schwarz) dr.

(Kaposvár (Somogy vm.), 1861. — eltűnt Auschwitz 1944. július 8.)

ügyvéd, helytörténetíró

Schwarz Lipót földműves és Kunfy Katalin gyermeke. Középiskoláit Kaposváron és Pécsen végezte, majd a jogot a budapesti és a bécsi egyetemen. Diplomája megszerzése után Budapesten kezdte pályáját, 1889-ben Kaposváron ügyvédi irodát nyitott. A város egyik legkeresettebb ügyvédje lett. Jelentős közéleti tevékenységet folytatott: a Somogy megyei Múzeum Egyesület egyik alapítója, később alelnöke, a református egyház presbitere, az Ügyvédi Szövetség kaposvári osztyálynak alelnöke volt. Személyében Kaposvár és Fonyód helytörténetének kutatóját tisztelhetjük.

Munkája:

Az ötven év előtti Kaposvár és fellendülésének korszaka. Fonyód. Kaposvár, 1929.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. VIII. k. Bp., 1992. 634. p.
Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 162. p.

Gruber Vilmos (írói neve: Gellért Vilmos)

(Eszék (Verőce vm.), 1909. február 4. — ?)

Lapszerkesztő, hírlapíró, költő

Gruber József, kaposvári szalámigyáros fia. Négyéves korában Kaposvárra került, itt végezte iskoláit. A felsőkereskedelmi iskolai érettségi után a hírlapírói

pályára lépett. A Somogyi Ujság munkatársa volt, majd 1936 márc. 13.–1938 máj. 28-ig felelős szerkesztője a kaposvári „Riport Ujság”-nak. A lap alcíme: „Gellért Vilmos hetilapja”. A főszerkesztő Tatár János volt. Grubernek és Tatárnak több sajtópere volt. Gruber írásai (elsősorban versek) a helyi lapokban és Tatár János: Dunántúli antoi. (Pécs, 1936.) c. gyűjteményes kötetben jelentek meg.

Munkái:

Állók a viharban. Versek. Kaposvár, 1928.
Ember a máglyán. Versek. Uo., 1930.
Se úr, se paraszt. Versek. Bp., 1941.
Sértő Kálmán életr. Bp., 1941.
Novemberi hajnal. (regény) Bp., (ny.:Pécs), 1943.
Az óceán hősei. Bp., 1943.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XI. k. Bp., 1992. 497. p.
Uj-Somogy 1937. júl. 16., 17. sz.

Geiszler István (Gáthy)

(Kaposvár, 1887 január 22. — 1974.)

vaskereskedő

Kereskedő családból származott. Atyja, Geiszler János (1857—1938) 1884-ben alapította üzletét. Az igen jó nevű, nagy forgalmú cég tulajdonosát hosszú, eredményes tevékenységéért, valamint törvényszéki és kereskedelmi ülnöki minőségben teljesített közérdekű működésének elismeréséül 1911-ben királyi tanácsossá nevezték ki. Az édesanya Haidekker Eugénia (1866—1943), id. Haidekker Pál, a kaposvári szappangyár alapítójának testvére volt. Geiszler István a gimnáziumot Kaposváron, a felső kereskedelmi iskolát Sopronban végezte el. Önkéntes katonai évét Graz-ban szolgálta le. Az első világháborúban a m. k. 20 h. gy. ezr.-ben vett részt, több kiténtetésben részesült s mint t. főhadnagy szerelt le. 1920-tól apjával együtt vezették az üzletet. 1920-21-ben a Kaposvári Kereskedők Egyesületének elnökének választották, 1935—38 tagja volt az Országos Magyar Kereskedő Egyesülés elnökségének. Felesége Ivanich Margit (1898—1984), a dombóvári villanytelep igazgatójának a lánya volt. Leányukat Kaposvár polgármesterének, dr. Vétek Györgynek a fia vette el. A Geiszler család kiterjedt rokonsága révén is a város (Kaposvár) előkelő családjának számított. Az üzletükről még a helyi lapban közölt egykorú folytatásos regény is megemlékezett. (Egly Ernő: Három kóppott egyenruhás) Geiszler István irodalommal diák korában kezdett el foglalkozni, elnöke volt a soproni felső keresked. iskola önképzőkörének. Versei (köztük sok tréfás), politikai és közgazdasági cikkei a „M. Kereskedő”, az „OMKE”, a „Somogyi Társaság”, a „Somogyi

Ujság”, a „Somogyvármegye”, a „Somogyvármegye Almanachja”, az „Uj-Somogy” stb. lapokban jelentek meg. A kaposvári Berzsényi Társaság rendes tagja volt. Írói álnévei: Bolygó Hollandi, Gádor István, Gáthy István, Főutcai Figyelő.

Munkái:

Egy vasárnap története. (tréfás verses elbeszélés) Kaposvár, 1920.
A munka társadalma. (Bp.), /1931./ (Gáthy István álnéven)

Irodalom:

Bereczk Sándor: Kaposvár rt. város története és fejlődése. Bp., 1925., 131—132. p.
Magyar írók élete és munkái. Írta és Összeáll.: Gulyás Pál. X. k. Bp., 1992. 601—602. p.
Somogyi Helikon. Szerk. és kiad.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 56. p.
A családi kapcsolatokról Özv. Baló Kálmánné (Kaposvár, Füredi u. 75. alatti lakos) és Bánkúti Ferenc kaposvári régiségkereskedő elbeszéléséből, valamint a kaposvári keleti temetőben levő családi sírbolt sírfelirataiból van tudomásunk.

Goitein Gábor dr.

(Kaposvár, (Somogy vármegye) 1885. szeptember 27. — Kaposvár, 1963.)

ügyvéd, szerkesztő

Kaposvári órás kisiparos hetedik gyermeke. Középsiskoláit Kaposváron, a jogot pedig Kecskeméten és Kolozsváron végezte. Jogi doktori és ügyvédi diplomáját Budapesten szerezte. Beutazta Ausztriát és Németországot. Közírói ambíciói a pálya lehetőségével a közélet felé vonzzák. A századelőn csatlakozik a kaposvári Berzsényi Dániel Szabadkőműves Páholyhoz. Polgári demokrata érzelmű. 1905-ben a „Somogyvármegye” c. napilap riporterere. A kaposvári Demokrata Kör elnöke volt. 1912-ben Kaposváron ügyvédi irodát nyitott. (1944-ben még megvolt.) Vezércikkírója és 1918 szeptemberétől 1919. március 23-ig felelős szerkesztője a „Somogyvármegye” c. politikai napilapnak. Az őszirózsás forradalom idején funkciót vállalt a megalakuló Nemzeti Tanácsban. A városi bizottság egyik elnöke volt. 1926-tól mély barátság fűzte Móra Ferenchez. Mórához hasonlóan ismeretterjesztő, irodalom-népszerűsítő munkásságot fejtett ki szűkebb pátriájában. Népszerű ember volt Kaposváron. Az emberek szerették könnyed csevegő stílusát, a Munkásotthonban éppúgy, mint az Iparosszékházban, a Kereskedők Egyesületében vagy a Berzsényi Társaságban. A Mórához fűződő barátság alappillére a köztük lévő „világnézeti” rokonság volt. Erről tanúskodik az 1926-tól folytatott levelezésük is. A háború alatt az eredeti levelek egy része

megsemmisült, ugyanis a deportáláskor Goitein féltett emlékei, iratai között néhány Móra-levelet is magával vitt. Szakcikkeket, humoros széljegyzeteket és tárcákat írt a „Debr. Függetl. Ujság” (1908), a „Magyar Jogélet” (1909), a „Világ” (1914:88. sz. Kaposvár) c. lapokba, továbbá a „Somogyvármegyé”-be, a „Magyar Föld”-be, a „Világ”-ba, A „Somogyvármegyei Közigazgatási Lapok”-ba, a „Somogyi Társaság”-ba, a „Dunántúli Élet”-be. A húszas-harmincas években tárcá- és vezércikkírója az „Uj-Somogy” napilapnak. Írói álneve: Gábor diák. A Somogyi Helikon megemlékezik arról is, hogy négy hétig Budapesten a „Magyar Tejgazdaság” című szaklapot szerkesztette.

Munkája:

Két kerítés között. Kaposvár, (1932). (Móra Ferenc előszavával).

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál., Sajtó alá rend.: Viczián János. X. k., Bp., 1992., az Argumentum k. és a MTA Könyvtára kiad., 990. p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. Szerző kiad. 57. p.
Wallinger Endre: Móra Ferenc ismeretlen levelei Kaposváron. = Somogyi Szemle. Fel. szerk.: Sárdi Lajos. 1967. 1. sz. 96—117. p.

Goitein György dr. phil.

(Kaposvár (Somogy vm.), 1911. — 1945)

izr. gimn. igazgató h., tanár, irodalomtörténész

Goitein Gábor ügyvéd és szerkesztő fia. Egyetemi tanulmányait Pécsen végezte, a tanári pályát óraadóként a Kaposvári Községi Felsőkereskedelmi iskolánál kezdte. 1940-ben az akkor alapított kolozsvári koedukált izr. gimnázium r. tanára, 1941-ben a fiútagozat igazgatóhelyettese lett. Cikkei a „Literatura” (1932), a „Magyar Zsidó Szemle” (1935), az „Uj-Somogy” (1936), „A Kaposvári Községi Felsőkereskedelmi iskolai értesítő”-ben (Mit olvasnak a kereskedelmisták? klny. is!) szerepelnek. Az első Móra-monográfia szerzője. A munkához — mely doktori disszertációnak készült — Móra Ferenc, mint a család barátja, szolgáltatott anyagot. Gyermekkori naplója is tartalmaz Móráról életrajzi feljegyzéseket. Ennek anyagát az Ország-Világ 1966. aug. 31-i száma „Autogramja Móra Ferenc - Egy kisdíák naplója és egy író visszaemlékezése” címmel közölte.

Munkája:

Móra Ferenc, az író. (Specimina Dissert. Fac. Philos. Univ. Quinquecl. 56.). Kaposvár, 1934.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. Sajtó alá rend.: Viczián János. X. köt., Bp., 1992., az Argumentum és a MTA Könyvtára kiad. 990. p.
Wallinger Endre: Móra Ferenc ismeretlen levelei Kaposváron. = Somogyi Szemle. Fel. szerk.: Sárdi Lajos. 1967. 1. sz. 96—117. p.

Gönczi Ferenc (1886-ig Göncz)

(Rád (Zala vm.), 1861. július 29. — Kaposvár (Somogy vm.), 1948. november 22.)

tanító, kir. tanfelügyelő, múzeumigazgató, néprajzkutató

Korán elhalt atyja borkereskedő volt, tanítatásáról édesanyja gondoskodott. A polgárit Nagykanizsán és Zalaegerszegen végezte, majd a znióváraljai (Túróc vm.) áll. tanítóképzőben folytatta tanulmányait. 1880-ban tett képesítő vizsgát. Mint nevelő egy évet Istvándiban (Somogy vm.) töltött. 1880-81-ben Mikében (Somogy) német-magyar nyelvű iskolában működött mint s. tanító, innét Dunaszekcsőre (Baranya vm.), majd Nagypalinára (Zala vm.) a vend iskolába hívták h. tanítónak. Itt 1884-ben rendes tanító lett. 1885 őszétől Zrínyifalván (Zala vm., később Kusanec) a horvát nyelvű áll. elemi iskolában tanított. Innen 1895 szeptemberében saját kérésére az újpesti áll. elemi iskolához helyezték át. 1896 júliusában a Vallás- és Közoktatási Minisztériumba került, mint berendelt tanító, a VI/a. üo. előadójaként dolgozott. 1901-ben Budapest kir. segéd-tanfelügyelője, majd hasonló minőségben a Pest megyei tanfelügyelőségre helyezték át. 1905-ben Szolnok-Doboka vármegye királyi tanfelügyelője. 1912-ben saját kérésére áthelyezték Somogy vármegyébe, ahol 1922-ig, nyugdíjaztatásáig dolgozott. A tanácsköztársaság idején a Tanügyi Népbiztosság 1919 ápr. 16-án kelt rendeletével felhívta, hogy a hivatalt további intézkedésig Hortobágyi Ágoston segéd-tanfelügyelőnek adja át, mely április 20-án jegyzőkönyvileg szabályosan meg is történt. Nyugdíjazása után (1922) a Somogymegyei Múzeum Egyesület ügyvezető igazgatója, ahol később mint múzeumigazgató élete utolsó pillanatáig dolgozott. A Magyar Néprajzi Társaság 1941-ben tb. tagjává választotta. Cikkei: a „Néptanoda” (1892), az „Ethnographia” (1895, 1900/7, 1910, 1939, 1947), „Ethnol. Mitteil a. Ungarn” (1895), „Ország-Világ” (1895), „Képes Családi Lapok” (1902), „A Magyar Nemzeti Múzeum Népr. O. Ért.” (1902/7, 1910/13), „Uránia” (1902/6, 1910) „Hazánk” (1904), „Muraköz” (1905), „Alkotm.” (1909), „Zalam. alm.” (1912), „Néptan. Lapja” (1920) „Somogyi Hírlap”, „Somogyi Ujság”, „Somogyvármegye”, „Uj-Somogyvármegye”, „Uj-Somogy” stb. c. lapokban jelentek meg. Szobrának leleplezése Rádon 1974. szeptember 23. (ifj. Kodolányi János beszéde)

Munkái:

Muraköz és népe. Bp., 1895.
 A gazdasági ismétlő-iskola. Bp., 1903.
 Göcsej s kapcsolatosan Hetés vidékének és népének
 összevontabb ismertetése. Kaposvár, 1914.
 A zalamegyei vendek. Kaposvár, 1914.
 A Göcsej és Hetés. Kaposvár, 1923.
 A Somogy megyei Múzeum Egyesület 25 éves története.
 Kaposvár, 1935.
 Somogyi gyermek. (a Csurgói Könyvtár sorozat 6. köt.)
 Csurgó, (ny. Kaposvár) 1937.
 A somogyi betyárvilág. Kaposvár, 1944.
 Göcsej népköltészete. Zalaegerszeg, 1948. (Fülöp I.
 előszavával)
 Somogyi gyermekjátékok. Kaposvár, 1949.

Irodalom:

Gönczi Ferenc emlékezete. = Göcseji Helikon. 8. Hon-
 ismereti Közlemények. Szerk.: Fülöp István. Zala-
 egerszeg, 1976.
 Magyar Életrajzi Lexikon. Szerk.: Kenyeres Ágnes. I. k.
 Bp., 1962. 614. p.
 Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás
 Pál. XI. k., Bp., 1992. 229-230. p.
 Somogyi Helikon. Szerk. és kiad.: Hortobágyi Ágost.
 Kaposvár, 1928. 59. p.

Gruber János dr.

(Kaposvár (Somogy vm.) 1846. január 18 — Kaposvár
 (Ivánfai birtoka) 1931. október 19.)

ügyvéd, lapszerkesztő, visszaemlékezéseket írt

Apja, Gruber János, gazdatiszt volt. Középiszkolai tanulmányait Kaposváron, a jogot Pécsen végezte. Ügyvédi oklevelet Budapesten szerzett. 1869—1871-ig kir. tanfelügyelőségi tollnok, 1871—1874 Somogy megyei központi szolgabíró, 1878—1881. vármegyei alügyész, 1881—1887. országgyűlési képviselő, 1887-1897. ügyvéd, majd lapszerkesztő. 1897-től pénzügyi tisztviselő, mint pénzügyi tanácsos. 1919-ben nyugalomba vonult. Politikai és szépirodalmi cikkei a „Somogy megyei Balpárt”, a „Szombathelyi Ujság”, a „Somogy”, a „Somogyvármegye” az „Uj-Somogy” c. lapokban jelentek meg. A Berzsényi Társaságnak 1904-es megalakulásakor tagja volt. Kaposvár közéletének ismert szereplője. A helyi műkedvelő színjátszók vezetője az 1880-as években. Visszaemlékezései fiatalkorának bohém társasági életét festik elénk. A kaposvári keleti temetőben levő síremlékén kőből a „Morzsák a negyvenéves asztalról” c. művére utaló nyitott könyv látható, melynek baloldalán a szerző neve, születési, halálzási adatai, a jobb oldalon pedig az említett könyv címe szerepel.

Munkái:

Morzsák a negyvenéves asztalról. (Roboz István előszavával) Kaposvár, 1913.
 Morzsák az 50 éves asztalról. (Thury Zsigmond előszavával) Kaposvár, 1924.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és Összeáll.: Gulyás Pál. XI. k. Bp., 1992. 489—490. p.
 Özv. Baló Kálmánné kalauzolója a kaposvári keleti temetőben.
 Somogyi Helikon. Szerk. és kiad.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 60. p.

Hal Pál

(Rácegrespuszta (Tolna vm.), 1890. szeptember 9. — ?)

kórházi lelkész, r. k. hittanár, (helytörténeti művek szerzője)

Hal Viktor igazgató-tanító és Seldmayer Ida fia. Középiszkolait Pécsen a ciszt. rendi főgimnáziumban végezte, a teológiát a pécsi püspöki hittudományi akadémián hallgatta, majd hittanári oklevelet szerzett. Az 1912—13. tanévben a teológusok irodalmi társulatának, a Szent Pál Társulatnak elnöke volt. Több helyen káplánkodott. (Babarc 1913/14, Püspöknádasd 1914/15, Nemeskér 1915/16, Hőgyész 1916) 1916-ban került Szigetvárra, ahol hittanár és kórházi lelkész volt. 1939-ben a pécsi kereskedelmi középiskola hittanára lett. Irodalommal főiskolai hallgató korában kezdett foglalkozni. Történelmi, erkölcsi, pedagógiai és kritikai cikkei a helyi lapokban („Szigetvár”, „Délsomogy”, „Uj-Délsomogy”, „Pécsi Kath. Tudósító”) és iskolai értesítőkben („Szigetvári Áll. Polg. Iskola 1938/39. évi értesítője”) jelentek meg. Történelmi tárgyú cikkeiben elsősorban Szigetvárral és Turbékkel foglalkozott. 1925-ben a Faluszövetség kiállítására idején jelent meg a „Szigetvári Kalauz” c. könyve, melyet Hauptmann Pállal írt. A szigetvári Zrinyi Miklós Múzeum Egyesület ezért tb. tagjává választotta. Szigetvár közélet ügybuzgó tagja volt. Megírta a szigetvári kórház 25 éves történetét. A kórház harmincéves fennállásának évfordulóján, az emléktábla leleplezésekor emlékbeszédet mondott. A szigetvári Kath. Legényegylet vezetője, az Urinők Mária Kongregációjának pedig praesense, a Berzsényi Társaság rendes tagja volt.

Munkái:

Szigetvári kalauz. Szigetvár, 1925. (Hauptmann Pállal)
 Szigetvár 1688 és 1689-ben. Szigetvár, 1939. (Kiny. a Szigetvári Áll. Polg. Isk. értesítőjéből)

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XII. k. Bp., 1993. 241. p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 64—65. p.

Hetyey József dr. (makkoshetyei)

(Bakóca (Baranya vm.), 1896. március 19. — ?)

magyar — német szakos gimnáziumi tanár, irodalomtörténész, műfordító

Apja Hetyey József, anyja Szita Julianna voltak. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1922/23-ban doktorált. 1930 szeptemberében a kaposvári áll. Somssich Pál gimnázium helyettes tanára lett. Mint magyar-német szakos rendes tanár 1944-ben is itt tanított. 1930/31-ben öt hónapot töltött svéd ösztöndíjjal Upsalában (Svédország). Cikkei a somogyi lapokban és a kaposvári Somssich Pál gimnázium 1939-es értesítőjében jelentek meg. Az 1930-as évektől a kaposvári székhelyű Berzsényi Társaság tagja, majd 1936-tól titkára volt. A Magyar Nemzetpolitikai Társaság, a Pátria Klub, a kaposvári Nagyboldogasszony Egyházközség Kultúrbizottsága rendes tagja, a kaposvári Bulcsu Bajtársi Szövetség tiszteletbeli dominusa volt. Svéd és norvég szerzők elbeszéléseinek, regényeinek műfordításaival kivívta a helyi értelmiség nagyrabecsülését. Kötetei Gyomán 1929 és 1931 között jelentek meg a Kner nyomda kiadásában. Hetyey nevet szerzett magának Mécs Lászlóról, korának ünneplott költőjéről és Gyóni Gézáról szóló előadásaival. Mint a Berzsényi Társaság főtitkára 1937-től szerkesztette a Berzsényi Társaság Könyvtára c. sorozatot.

Munkái:

Hallgatag, halálos szerelem. 3 elb. Írta: Per Hallström. Gyoma, 1929.
A dal költészete. Elbeszélések. Írta: Pelle Molin. Gyoma, 1929.
A vejlbnyi pap. Elbeszélések. Írta: Steen Steensen Blicher. Gyoma, 1930.
Két lövés. Írta: Holger Drachraam. Gyoma, 1930.
A királyfi. Elbeszélések. Írta: Gunnar Gunnarsen. Gyoma, 1930.
Déliab. Írta: Knud Hjortó. Gyoma, 1930.
Jörgine. Elbeszélések. Írta: Johannes V. Jensen. Gyoma, 1930.
Téli éjszaka. Elbeszélések. Írta: Hans Aannend. Gyoma, 1931.
Hazatérés. Elbeszélések. Írta: Johann Bojer. Gyoma, 1931.
Kegyelemkenyér. Elbeszélések. Írta: Peter Egge. Gyoma, 1931.
Kötelező irodalmi olvasmányok: Ludas Matyi. Kaposvár, 1936.

Magyar irodalomtörténeti tanulmányok: Fazekas Mihály. Kaposvár, 1936.

A Berzsényi Társaság Évkönyve. (Szerkesztette). Kaposvár, 1937.

Kaposvár mint kultúrközpont. Kaposvár, 1937.

Kultúra, erkölcs, irodalom. Kaposvár, 1938.

Sajtó alá rendezte Lakos Eta: Középen (Kaposvár, 1937.), gamási Lázár István: Ha a rőzselángok kialszanak. (Kaposvár, 1937.) c. köteteket.

Kéziratban: Gyulai Pál mint dramaturg. (1922.) c. doktori értekezése

Irodalom:

A kaposvári Magy. Kir. Somssich Pál Reálgimnázium értesítői. 1930-tól 1944-ig.

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XIII. k. Bp., 1993. 562—563. p.

Herczog Manó dr.

(Budapest, 1862. június 10. — Kaposvár (Somogy vm.), 1941. július 24.)

főrabbi, (egyházi, egyház-filozófiai írások)

1877-ben a budapesti orsz. rabbiképző intézet növendéke, 1885-ben bölcsész oklevelet szerzett. 1887-ben rabbivizsgát tett, május 22-én Kaposváron főrabbi-vá avatták. Cikkei a „Magyar Zsidó Szemlé”-ben, az „Egyenlőség”-ben, a „Somogyi Ellenőr”-ben, a „Múlt és Jövő”-ben és az „Uj-Somogy”-ban jelentek meg. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatnak és az Országos Rabbiegyesületnek választmányi tagja volt.

Munkái:

A biblia befolyása a magyar irodalomra. Bp., 1885.
Izrael eszmevilága. Bp., 1940.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XIII. k. Bp., 1993. 422. p. (Itt pontatlan születési és halálozási dátum szerepel. A helyes évszámokat a kaposvári izr. temetőben található síremlékről vettem. A sírkövön feltüntetve, hogy felesége Fischer Irma és leányuk Herczog Vilma a Holocaust áldozata lett.)
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 67. p.

Hollósi István

(Darány (Somogy vm.), 1859. december 13. — ?)

tanító, költő

A csurgói ref. gimnázium hatodik osztályának elvégzése után Debrecenben folytatta a gimnáziumi tanulmányait. A szegénység és ábrándos hajlama a színészethez vonzotta. A tanév közepén otthagyta az iskolát és két évig színészkedett. Ezt követően jegyzősegéd lett. Visszakerült Csurgóra, ott elvégezte a tanítóképzőt. Somogyviszlón h. tanító lett, majd Kaposvárra, az alsófokú magánkereskedelmi iskolához került. Egy év múltán vármegyei tisztviselő lett. 1895-ben a kaposvári áll. elemi iskola tanítója. 1923-ban nyugalomba vonult, Rákospalotára költözött. „Nagy idealista és lelkes hazafi volt” - írja róla a korabeli kaposvári irodalmi lexikon. Irodalmi tevékenységét az ódaköltészet jellemezte. Az Országos Gárdonyi Társaságnak 1922-től, a kaposvári Bercsenyi Társaságnak 1925-től volt a tagja. 1926 szept. 12-én a niklai emléktábla avatásakor saját alkalmi ódáját szavalta el. Kaposváron 1927 április 16-án tartotta székfoglalóját. Versei a „Vasárnapi Ujság”, a „Képes Családi Lapok”, a „Budapesti Hírlap”, „Magyar Lányok” hasábjain, valamint több vidéki napilapban és hetilapban (pl: „Somogy”, „Csurgó és Vidéke”) szórva nyosan megjelentek.

Munkái:

Én. Versek. Kaposvár, 1899.

Verőfény. Versek. Kaposvár, 1900.

Ősz Pál és egyéb elb. költemények. Kaposvár, 1921.

Égő csipkebokor. vál. versek és Ősz Pál elb. költ. Kaposvár, 1923. (a szerző kiadásában)

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XIV. k. Bp., 1993. 46. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 71. p.

Hortobágyi Ágost Árpád

(Szenice (Nyitra vm.), 1875. augusztus 24. — Kaposvár (Somogy vm.) 1931. július 9.)

m. kir. tanfelügyelő, író

Horinka Richárd, m. kir. adótárnok és pénzügyi író fia. Tanulmányait Szenicén, Komáromban, Esztergomban és Budapesten végezte. Oklevelét 1895-ben Esztergomban megszerezve Gután a r.k. iskola tanítója lett. 1896-ban katonai pályára lépett, előbb mint önkéntes, majd mint hadnagy a KuK 12. gy. ezredben szolgált. Atyja halála után otthagyta a katonai pályát, az újságírással próbálkozott. 1898-ban a komáromi polgári

fiú iskolában tanított, a „Komáromi Hírlap” s. szerkesztője, majd a „Budapest” tudósítója volt. 1902-ben az alsókubini tanfelügyelőséghez nevezték ki tollnökká, 1908-ban Balassagyarmatra került kir. s. tanfelügyelőnek, 1909-ben h. tanfelügyelő az Ipolyságon, majd Trencsénben. 1913 márciusában Kaposvárra került. 1914-ben bevonult a pécsi 19. h. gy. ezredbe. A háborút mint zászlóalj- és csoportparancsnok küzdötte végig. Háromszor volt a fronton, többször sebesült, 1918. ápr. 1. mint harcképtelent századosi rangban nyugdíjazták. Ekkor ismét elfoglalta polgári hivatalát. A tanácsköztársaság idején a Tanügyi Népbiztosság ápr. 16-i rendelete értelmében ő, mint segéd-tanfelügyelő vette át Gönczi Ferencről a tanfelügyelőséget. (ápr. 20-án jegyzőkönyvileg ez legalábbis megtörtént.) Az ellenforradalom idején Kaposvár polg. karhatalmi zászlóaljának parancsnoka volt, majd számos hazafias egyesülés elnöke lett. A Somogy megyei Tisztviselők Kamarájának üv. elnöke s a MOVE másodelnöke lett. Nem sokkal ezután áthelyezték Zalaegerszegre, ahol 1923-ban kir. tanfelügyelővé lépett elő. 1925 januárjában, a létszámapasztási törvény alapján nyugdíjazták. Ismét Kaposvárra költözött. Nevéhez fűződik a Bercsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság 1922-es újjászervezése. Irodalmi ambíciói már diák korában jelentkeztek. Az irodalmon kívül a festéssel és a zeneszerzéssel is kísérletezett. Valamennyi irodalmi műfajjal megpróbálkozott, nevét azonban szervezői tevékenységével tette ismertté. Írásai országos és vidéki lapokban láttak napvilágot. (Állatvédelem, A Falu, Budapesti Hírlap, Debreceni Hírlap, Érsekújvár és Vidéke, Honti Lapok, Hontm. Népoktatás, Kisbér és Vidéke, Komáromi Lapok, Komáromi Tanügyi Értesítő, Komáromi Ujság, Magyar Család, Magyarság, Nagyatád, Néptan. Lapja, Ország-Világ, Somogyvármegye, Somogyi Cserkész, Uj-Somogy, Somogyi Ujság, Somogyi Levente, Sümeg és Zalaszentgrót, Visszhang stb.) Szerkesztője volt az „Árvamegyei Értesítő”-nek, a „Tárogató”-nak, az „Árvamegyei Kis Ujság”-nak, a „Hontmegyei Friss Ujság”-nak, a „Göcsej”-nek. Megindította és szerkesztette a „Göcseji Könyvtár” c. sorozatot. Álnevei: Árpád diák, Bánatos Gyuszi, Boros Kupa, Búvár Kund, Don Gólégy, Mesélő Gyuszi, Nevelő Aba, Nimród Árpád, Tutorság Palkó, Vigyorgó Gyuszi, Vigyorgó Levente, Letört Ágh és H. Á. betűjegyek.

Munkái:

Költemények. Komárom, 1898.

Szekszárdi verses emlékek. Szekszárd, 1921.

Nagymagyarország nemzetiségei. (Göcseji Ktár, 1/3.) Zalaegerszeg, 1923.

Magyar kalandorok. (regény) Zalaegerszeg, 1923.

Zalavm. földrajza. Zalaegerszeg, 1923.

Gránitszilánkok. Versek. Zalaegerszeg, 1924.

Csobánci diadal. (regény) Zalaegerszeg, 1924.

Régi jó diákélet. (elbeszélések) Zalaegerszeg, 1925.

Isteni gyermek. Színmű. Székesfehérvár, 1926.

A cserkészlet hajdan. Kaposvár, 1928.

Pöndörösi múkedvelők. Bohózat. Bp., 1928.

Somogyi Helikon I. II. Kaposvár, 1928/31. (A II. k. Somogyország lantosai alcímmel)
Ott leszünk! Cserkészszínmű 1 felv. Kaposvár, 1929.
A Berzsényi Társaság 1925-28 és 1929-es értesítője. Kaposvár, 1929. és 1930.

Házi sokszorosításban megjelent művei:
Gyermekversek. (Kvár, 1923.)

Nagy kiruccanás Mecsekszabolcsra. (Uo. 1926.)
Jegygyűrűtől koporsóig. (Uo. 1927.)

Kispesti zengemények. Szatírák. (Uo. 1927.)

Pillanatfelvételek. Emlékversek. (Uo., 1928.)

A felsoroltakon kívül (állítása szerint) 30 regénye, 25 színműve, 10 kötetnyi novellája és több zeneszerzeménye kéziratban maradt.

Megzenésíttette: K. Pap János: Úri szokás és Kossuth Lajos azt üzenté c. népszínművét.

Irodalom:

Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. I. k., Bp., 1963. 471. p. (A halálózási évszám itt helytelenül szerepel. /1948/)

Magyar írók élete és munkái. Szerk. és összeáll.: Gulyás Pál. XIV. k. Bp., 1993. 222—225. p.

Özv. Baló Kálmánné (Kaposvár, Füredi u. 17.) a családi adalékokról. Balóné Hortobágyi leányának, Ibolyának az 1920-as évek második felében osztálytársa volt a kaposvári leánygimnáziumban.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 73—74. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941., 237. p.

Uj-Somogy 1931. júl. 9. 3. p. és 1931. júl. 12. 8. p. a hálálhírrrel és a temetés időpontjával

Hoss József dr.

(Ujnép (Zala vm.), 1881. szeptember 22. — Szentpál (Somogy vm.), 1969.)

kaposvári apátplébános 1922—1937

A nagykanizsai piaristáknál, majd a budapesti egyetemen tanult. 1906-ban áldozópappá szentelték. Tanulmányait a bécsi egyetem hittud. karán fejezte be. 1908-ban doktorált. Közben rövid ideig zalaszántói káplán. 1908-ban Somogyba, Berzencére került. 1909-ben a veszprémi papnev. int. lelki igazgatója, 1915-ben uo. a teol. főisk. tanára lett. 1922-től kaposvári plébános. 1924-ben a megyés püspök apáttá nevezte ki. 1936-ban veszprémi praelátus kanonok, 1949-ben nagyrépost lett. 1939/44.: a Magyar Élet Pártja programjával Veszprém vm. egyik országgyűlési képviselője volt. 1913. III. 25. — 1919. I. 12. és 1919. VIII. 10. — 1920. III. 2. között a Veszprémi Hírlapot szerkesztette. 1922-ben a hollandiai Tilbourgan missziós tanulmányúton járt.

Munkája:

A kaposvári plébánia története. (A Veszprémi Egyhm. Múltjából 12.) Veszprém, 1948.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XIV. k. Bp., 1993. 567. p.

Özv. Baló Kálmánné kalauzolása a kaposvári keleti temetőben

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 127. p.

Somogyvármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 442. p.

Uj-Somogy 1936-os évf. nyári számok és 1937. márc. 26. sz. a készülő könyvéről

Huber Gyula

(Zalaegerszeg (Zala vm.), 1861. szeptember 7. — Barcs (Somogy vm.), 1943. augusztus 17.)

apátplébános, „aranykoszorús nótaköltő”

Apja Huber Alajos óras és ékszerész, édesanyja Rajkay Magdolna. Iskoláit Zalaegerszegen és Veszprémben végezte, 1886-ban pappá szentelték. Még ebben az évben Káptalantóti, 1896-ban Somogyvárra került. 1901-től Barcson volt plébános. 1906-ban c. apát, 1936-ban pedig m. k. kormányfőtanácsosi címet kapott. A lelkipásztori teendőik mellett a helyi közügyekben is tevékenykedett. Mindemellett a zeneszerzésben és a dalköltészetben jeleskedett. A zeneelméletet és a zeneszerzést autodidaktaként sajátította el. Első dala még a papi szeminárium években született, melyet Markos Gyula (a „Herko Páter” c. vicclap szerkesztője) szövegére írt. Nótáit és csárdásait a kortársak nagyra értékelték, a szerzőt „zenei vadvirág”-nak nevezték. Dalai jó részének szövegét is ő írta. 1928-ig 105 szöveges dala és 40 csárdása jelent meg, kéziratban 40 dala és 45 csárdása volt. 1926-ban fényesen ünnepelték meg Barcson 20 éves apáti és 40 éves zeneszerzői jubileumát. Blaha Lujza kedvelt szerzője volt. 1935-ben az Ország-Világ hetilap első Blaha Lujza ezüstérmét nyerte el.

(Részlet egyik dalának szövegéből, mely egyúttal a dalszövegek minőségéről és a korabeli tömegizlésről árulkodik:

„Szomszédunkban van egy hajlék
Ha nem látnák meg is hálnék
tyuhajja!...
Ott lakik egy vén kánya
Annak van egy leánya” stb.)

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 77. p.

Magyar írók élete és munkái. Írta és összeáll.: Gulyás Pál. XIV. k. Bp., 1993. 670—671. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 10. p.

Kájel Endre

(Balatonöszöd (Somogy vm.), 1881. május 28. — ?)

ref. lelkész

Kájel József ref. lelkész és udvardi Cserna Eszter fia. Iskoláit Gyöngön, Kunszentmiklóson, Halason, a teológiát Budapesten végezte, majd 9 hónapig Edinburghban folytatta tanulmányait. 1902-től kezdte lelkészi pályáját. Bálványoson (Somogy), Rimaszombaton (Gömör), Losoncon (Nógrád), majd 1907 augusztusától Balatonendrédén (Somogy) működött. Tárcákat, társ.-i és történelmi cikkeket írt a református egyházi lapokba (Lelkészegyesület, Prot. Egyházi és Isk. Lap, Kálvinista Szemle, Igehírdető stb.), a Vasárnapi Uj-ságba, valamint a somogyi (Uj-Somogy) és zalai (Kanizsai Közöny) lapokba. Érdemei között sorolják fel az endrédi csipke és a háziipar propagálása terén kifejtett buzgalmat. A Protestáns Irodalmi Társaságnak és a kaposvári Berzsényi Társaságnak rendes tagja volt.

Munkái:

Adjon Isten szekularizációt minél előbb Amen. Debrecen, én.

A falu politikája. Tahitófalu, 1926. (3 kiadást ért meg, több mint 40 ezer példányban fogyott el!)

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 87—88. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 229. p.

Kecskés Ernő Rezső

(Gyulavarsánd (Arad vm.), 1867. február 13. — ?)

tanító, tanári segédkönyveket írt

Kecskés József r.k. kántor és Elek Jozefa fia. Tanítói oklevelét 1887-ben Csurgón szerezte. Tanítani 1888. okt. kezdett Ráckeresztúron (Fehér m.). Innen Sükösdre (Pest m.), majd Dunapatajra (Pest m.), azután Kaposvárra (Somogy m.), Ceglédre (Pest m.) és ismét Kaposvárra került. 1923-ban nyugalomba vonult, a '20-as években takarékpénztári pénztárosként dolgo-

zott. A szépirodalommal és a zeneszerzéssel is próbálkozott. Tárcái, versei, szakcikkei és zeneművei a „Pesti Hírlap”, a „Magyar Dalár”, a „Magyar Tanítóképző”, az „Én Ujságom” c. országos lapokban jelentek meg. A „Magyarország vármegyéi és városai” Somogy megyei kötetének is munkatársa volt. 1888/89-ben rövid ideig a „Czegléd és Vidéke” c. lap szerkesztője. Írói álneve: Aradi Rezső. Számos társadalmi és kulturális egyesület szervezője és vezetője, az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság rendes tagja volt.

Munkái:

Tíz tan- és vezérkönyvet írt, melyek a Franklin Társulat, a Singer és Wolfner cég kiadásában Budapesten, ill. saját kiadásként Kaposváron jelentek meg.

Énekgyakorló könyv az elemi iskolák számára. (szerkesztette) 3 részben: a 3.—4.—5. osztály számára. Bp., 1906., 1907., 1908. (2. kiad. 1926-ban)

Somogy vármegye földrajza. Segédkönyv az elemi iskola 3. osztály anyagának feldolgozásához. (a társ-szerző: Tarján Antal) 8. kiad. Kaposvár, 1924.

A leggyorsabb folyóírás tankönyve. Kaposvár, 1921.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 89—90. p.

Kiss-Angyal Ernő (1930-ig Angyal)

(Csurgó, 1899. május 22. — Budapest, 1968.)

volt nagyatádi szolgabíró, nóta- és műdalszerző

Szülei: Angyal Guidó reál gimnáziumi tanár és nemes Kiss Juliánna. Iskoláit Csurgón és Budapesten végezte, hol államtudományi doktori oklevelet szerzett. Ezután Somogy vármegye szolgálatába áll, Kaposváron vármegyei aljegyzővé választották, ezzel egyidejűleg a főispáni titkári tisztséget is betöltötte. 1928-tól szolgabíró volt Nagyatádon. Megalakulásakor főtitkára volt a kaposvári Berzsényi Társaságnak. E tisztségéről a megyeszékhelyről való távoztával lemondott, a társaságnak csupán rendes tagja maradt a továbbiakban. Zenei tehetsége már gyermekkorában megmutatkozott. 16 éves korában színre került ugyanis egyik szerzeménye egy helybeli műkedvelő előadáson. (Diákatonak — operett 3 felv.) Több műdalt és népdalt írt, néhány zenedarabja nyomtatásban is megjelent.

Munkái:

Valahol kacagva húzza a cigány — dalkeringő (Bp. 1924.)

Somogyi induló (Nemzeti Szövetség kiadása, 1925.)

Táncolni csudajó (Bp., 1926.)

Máig ismert a „Jaj, de szép kék szeme van magának...” kezdetű dala.

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. 1. kötet. Bp., 1939. a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete. 610. p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. Szerző. 8—9.p.

Klindáné Merényi Margit

(Magyaróvár (Moson vm.), 1877. — Kaposvár (Somogy vm.), 1947.)

Tanítónő, a Kaposvári Anya- és Csecsemővédő Egyesület ügyv. igazgatója, meseíró

Édesapja Merényi Kálmán igazgató-tanító, édesanyja Millner Katalin tanítónő volt. A tanítóképzőt Pozsonyban végezte, majd Munkácsváralján (Bereg vm.) tanítónőként kezdte pályáját. Férje Klinda Kálmán a Kaposvári Siketnéma Intézet első igazgatója (1897—1922) volt. Tizenhétévi házasság után elváltak és akkor hozta létre Klindáné a Kaposvári Anya- és Csecsemővédő Egyesületet, 1920 decemberében. A mai Tűzoltóság épülete helyén, az egykori Honvéd téren álló régi épületet vette meg az egyesület részére, s itt egy ingyenes anya- és gyermekgondozó intézete rendezett be. Az egyesület mindennemű szociális, anya- és gyermekvédelem körébe tartozó ügyekben segédkezet nyújtott. Társadalmi mozgalmat indított a gyermekvédelem terjesztésére. Évente száz gyermeket nyaraltatott ingyen a Balaton partján. Továbbképző tanfolyamokat szervezett a helybeli szülésznőknek. 1925-ben legfontosabb tevékenységük a csecsemőotthon felállítását volt. A város és a népjóléti minisztériummal folytatott tárgyalások eredményeként, valamint közadakozásból megvették a Tallián u. 26. alatti kis egyemeletes házat. Földbirtokosok és mások megkeresésével, 1000 pengős alapítványi összegből berendezték. A csecsemők egyéves korukig leányanya édesanyjukkal együtt ingyenes ellátást kaptak. A csecsemőotthon egy orvos, egy főápolónő és Klindáné felügyelete alatt működött. A későbbiekben valamelyest a megye is támogatta az intézményt. Alapjában azonban jótékony adakozásból, műkedvelő előadások (Jávor Pál is részt vett egy alkalommal egy előadás rendezésén), teadélutánok bevételeiből tartották fenn az intézetet. Klindáné tagja volt a kaposvári Berzsényi Társaságnak. Első önálló kötetét a társaság jelentette meg 1938 márciusában a Berzsényi Társaság Könyvtára c. sorozat ötödik köteteként. Meseszüret c. könyvét a Szent-István Társulat adta ki.

Munkái:

Boldog emberek országa. Kaposvár, 1938.
Meseszüret. Bp., 1942.

Irodalom:

Bereczk Sándor: Kaposvár rendezett tanácsú város története és fejlődése. Kaposvár, 1925. 160. p.
Ranga Jánosné (Klindáné unokahúga) Kaposvár Petőfi s. u. 66.sz. alatti lakos adatközlése nyomán.

K. Pap János

(Kutas, (Somogy vm.), 1861. január 2. — Kaposvár, 1944. július 27.)

igazgató-tanító, színész, színműíró

Apja Pap Ferenc negyedtelkes parasztgazda, anyja Vörös Erzsébet (jómódú parasztszülők leánya) volt. Apját 1868-ban vesztette el. Az árván maradt öt gyermeket az édesanya nevelte fel. János a második fiú volt. Taníttatását nagybátyjának, Vörös György falusi bírónak köszönhette. 1874-ben a csurgói gimnáziumban folytatta tanulmányait. Miután az otthoni támogatás kevésnek bizonyult, házitanítóskodásból tartotta fenn magát. 1878-ban a budapesti tanítóképzőben folytatta tanulmányait. A színészet iránti vonzalma miatt, diplomája megszerzése után mindössze három évig tanítóskodott (Ötvöskőnyi, Szilvásszentmárton), 1886-ban felvették a színművészeti akadémiára. Hogy tanulmányait folytathassa, házitanítóságot vállalt. Rákosi Jenő Lajos és Gyula nevű fiainak házi nevelője lett. 1889-ben, az akadémia elvégzése után a Népszínházhoz szerződtek. Az év végén a nyitrai társulathoz szegődött. A vidéki színészi élet nyomorúságát megelégedve visszatért a tanítói pályájához. Alsósegeden volt ref. néptanító, majd 1907-től kaposvári tanító, 1909-től címzetes igazgató-tanító lett. A tisztviselői létszámapasztáskor, 1925-ben nyugalomba vonult. Nyugdíjas éveit az irodalmi tevékenységnek szentelte. Diákkorában írt verseket, elbeszéléseket és színműveket. „A korcsma” c. népszínművét először 1886-ban a Budai Színkörben adták, „A Cseperkekalap” címűt a budapesti Népszínház 1891-ben mutatta be. Írásait több lap („Színészek Lapja”, „Néptanítók Lapja”, „Csurgó és Vidéke”, „Magyar Szó”, „Ország Világ”, „Uj-Somogy”, „Somogyi Ujság”, „Budapesti Hírlap” stb.) közölte. Az Országos Gárdonyi Társaság és a kaposvári Berzsényi Társaság tagja volt. Az utóbbiban a pályázatokra beérkezett színműveket ő bírálta, értékelte. Egy időben a társaság igazgatótanácsának tagja, ill. könyvtárosa volt.

Művei:

Áldott karácsony. Ifjúsági színmű. Kaposvár, (1943.)
Áldozat. Előjáték. (Prológ). Színpadfelavatás, vagy más színielőadás alkalmára egy felvonásban. Kaposvár, (1936.) Szerző. kiad.
Áldozat. Fölvirrad még valaha. Zenés színmű. Kaposvár. (1940.)
Békesség és jóakarát. Színmű. Kaposvár, (1938.) Szerző. kiad.

- Berzsenyi, mint kérő. Vidám színjáték. Vas Gereben után. Kaposvár, (1943.)
- A birtok. Vidám népszínmű. Bp., (1932.) Kókai.
- Cédrus Ferkó lakodalma. Népszínmű. Bp., (1933.)
- Csinom Palkó. Énekes vígjáték három felvonásban a Rákóczi korból. Kaposvár, (1936.) Szerző kiad.
- A cseperkekalap. Népszínmű három felv. Zene: Erkel Elek. Bp., én.
- A csősz. Falusi vígjáték dalokkal, tánccal. Bp., (1931.)
- Csurgói diák. Regényes korrajz. Kaposvár, (1939.) Szerző kiad.
- Éjjeli vendég. Vígjáték. (1939.) Szerző.
- Az elmaradt falu. Énekes vígjáték. (1934.) Szerző.
- Emlékezés Rákosi Jenőre. Színpadi élmények és tapasztalatok. Bp., (1931.), Szerző.
- A falu esze. Népszínmű Kaposvár, (1942.) Kultúra ny.
- A falu hadba indul. Vidám háborús életkép. Színmű. Kaposvár, (1943.) Uj-Somogy ny.
- Felsült jómadarak. Vidám népszínmű. Zenéjét szerezte: Tóth Zoltán. Kaposvár, (1938.), Szerző.
- A garabonciás diák. Énekes vígjáték Petőfi Sándor után. Bp., (1937.) Kókai kiad.
- A harag. Népszínmű dalokkal és tánccal. Bp., (1933.), Fráter ny.
- Hervadt rózsa. Színjáték egy felv. Bp., (1930.), Szerző.
- A hű feleség. Bizalom. Vígjáték. Zenéjét szerezte: Murgács Kálmán verseire H. Várady Ilona. Kaposvár, (1940.), Szerző kiad.
- Karácsonyi ajándék. Vígjáték. Kaposvár, (1938.), Szerző kiad.
- A kedves betörő. Vígjáték. Kaposvár, (1936.) Szerző.
- A két kis árva. Vígjáték. Kaposvár, (1938.) Szerző.
- A kis békegalambok. Ifjúsági színmű. Kaposvár, (1940.), Szerző.
- A kis huszár és a pocstakerülő. Ifjúsági vígjáték. Kaposvár, (1940.) Szerző kiad.
- A korcsma. Népszínmű dalokkal három felvonásban. Zenéjét szerezte: Lányi Ernő. Kaposvár, (1926.), Szalai ny.
- Kossuth Lajos azt izente... Énekes színmű három felvonásban. Zene: Hortobágyi Ágost. Szentgotthárd, (1928), Wellisch ny.
- A körtelapók. Vidám falusi történet egy felvonásban dalokkal. Zene: Tóth Zoltán. Kaposvár, (1936.) Szerző kiad.
- Magyar átok. Trilógia 1. Történelmi színmű öt felvonásban. Bp., (1930.) Szerző kiad.
- Magyar átok. Trilógia 2. Hej, Rákóczi, Bercsényi. Történelmi színmű három felvonásban régi kuruc dalokkal és tánccal. Kaposvár, (1935.) Szerző kiad.
- Magyar átok. Trilógia 3. Görgői. Történelmi színmű öt szakaszban. Kaposvár, (1937.), Szerző kiad.
- A Magyar nóta, a vén cigány. Komédia. A dalok szövegét írta és zenéjét szerezte: Czeglédi Márton. Kaposvár, (1938.), Szerző kiad.
- Mindenki lépik egyet. Vígjáték. Mikszáth elbeszéléséből. Bp., (1935.) Szerző kiad.
- A nagytiszteletű úr ebédje. Humoros játék Baksay Sándor elbeszéléséből. Kaposvár, (1940.), Uj-Somogy ny.
- Nyló rózsa. Népszínmű három felvonásban dalokkal és tánccal. Szentgotthárd, én., Szerző kiad.
- Az öreg huszár. Falusi zenés vígjáték. Zenéjét szerezte Héjjas Pál. Kaposvár, (1934.), Kultúra ny.
- Pórujjárt részegek. Falusi komédia. Kaposvár, (1934.), Kultúra ny.
- Régi szép házasság. Vígjáték egy felvonásban. Vas Gereben elbeszélése után. Kaposvár, (1943.), Uj-Somogy ny.
- Szent a béke. (Két pofon.) Vidám színjáték. A dalokat szerezte: Pap László. Kaposvár, (1938.), Szerző kiad.
- Szomorú karácsony. Ifjúsági színmű. Kaposvár, (1940.) Szerző.
- A szállópásztor. Falusi vígjáték. Zenéjét szerezte Pap László. Kaposvár, (1938.) Szerző kiad.
- Szuhay Mátyás. Daljáték három felvonásban II. Rákóczi Ferenc korából, Tompa Mihály elbeszélése nyomán. Zenéjét szerezte: Hollósy Kornél. A verseket írta: Sassy Csaba. Kaposvár, (1936.), Szerző.
- A takarékos vőlegény. Falusi vígjáték. Kaposvár, (1935.) Szerző kiad.
- A tanító. Vígjáték. Kaposvár, (1935.) Szerző.
- Tépett rózsa. Eredeti népszínmű három felvonásban. Dalait szerezte: Kecskés Ernő. Bp., (1926.), Kókai kiad.
- Úri szokás. Falusi vígjáték három felvonásban. Zenéjét szerezte: Hortobágyi Ágost. Szentgotthárd, én., Szerző kiad.
- Vitéz Losonczy Géza főhadnagy. Énekes vígjáték. Zenéje Hollósy Kornél népdalfeldolgozásaiból. Kaposvár, (1938.) Szerző kiad.
- A vő. Népszínmű három felvonásban. Zene: Kulcsár Gyula. Bp., (1928.) Kókai kiad.
- Bandi gulyás. Népszínmű. Bp., (1931.), Kókai kiad.
- Cigány a kóterben. Falusi komédia egy felvonásban, három képben. (Rákosi Viktorral közösen írt mű.), Kaposvár, (1942.), Uj-Somogy ny.
- Somogyi Kistükör. Szerk.: K. Pap János. Kaposvár, (1927.), Fenyvesi.

Irodalom:

- K. Pap János: Csurgói diák. Regényes korrajz. Kaposvár, (1939.)
- Magyar írók élete és munkái. Szerk: Szinyei J. X. k. Bp., 1980—81. 307—308. p.
- Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 107. p.
- Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 157.p.
- Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., (1932.) 471. p.
- Varga Éva: „A cseperkekalap“ — K. Pap János színművei. = Somogyi Múzeumok Közleményei. IX. Szerk.: Király István Szabolcs. Kaposvár, 1992. 233—247. p.

Lázár István ifj. (gamási)

(Sárvár (Vas vm.), 1888. november 21. — ?)

tejgazdasági üzemvezető, novellista

Szegényparaszti származású. Négy középiskolai osztály elvégzése után hároméves gazdasági tanfolyamot végzett. Tejgazdasági tisztviselő, majd gazdasági üzemvezető lett Gamáson. Írásra - önéletrajza szerint - a munkásmozgalmak elleni tiltakozás ösztökélte. Keresztényszocialista érzelmű. „Valahogy Krisztus törvénye lett rajtam urrá s még hazám iránt érzett vonzalom benyomásai alatt egy keresztényszocialista lapba, mely akkor Szombathelyen jelent meg, verseket írtam.” Állítása szerint később ő maga is érezte, hogy ezek a versek nem maradandó értékűek, s úgymond csak témájuk „ruházta fel” őket nyomdafestékkal. Az első világháborúban — sebesülése után — haditudósítói szolgálatot látott el. Az összeomlás után, az átélt borzalmak hatására kezdett el igazából írni. Első novelláját a Somogyi Ujság azzal küldte vissza, hogy az nagyobb lapba való. Az akkori főszerkesztő, Egly Ernő arra biztatta, hogy olyan novellákat írjon, amelyek érdeklik a falut. A tanácsot megfogadta, s ezután több novellája jelent meg a „Somogyi Ujság”-ban. 1928-ban tagja lett a kaposvári Berzsényi Társaságnak. A jelentkezés alkalmával megemlítette, hogy regény kéziratai is vannak. (Lobogó lányok, Vak Bajtárs) Önéletrajzot is készült írni egy erkölcsrajz keretében. Elbeszéléseit 1937-ben a Berzsényi Társaság jelentette meg, a Berzsényi Társaság Könyvtára sorozat harmadik köteteként. A kötet novellái a paraszti életről, a nyomorúságról szólnak. A problémákra vallás erkölcsi megoldást talál a szerző. Novelláskötetét Gamási Lázár István néven írta. A helyi Hanga Szövetkezet igazgatósági tagja volt.

Munkája:

Ha a rőzselángok kialszanak. (Elbeszélések), Kaposvár, 1937.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 114. p.

Somogy Megyei Levéltár. A Berzsényi Társaság Iratai. 1. doboz. (Lázár István 1928. VII. 30. és IX. 22. keltezésű levél) 449/1928.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., (1932.), 200. p.

Májay Dezsőné Evva Sári (májai és apagyí)

(?, 1885 — Kaposvár (Somogy vm.), 1962.)

író

Evva Lajosnak, a Népszínház egykori igazgatójának lánya. Férje dr. Májay Dezső kaposvári közjegyző, a NEP helyi szervezetének elnöke volt. Életrajzi adatait részleteiben nem ismerjük. Az 1930-as évek második felében olvashatunk róla a kaposvári napilapokban. Előadásokat tartott, könyvajánlásokat írt. Különösen a katolikus írókat propagálta (pl.: Prohászka Ottokár, Mécs László). Kulturális rendezvények alkalmából (pl. a Lorántfy Zsuzsanna Egyesület (reformátusok) anyáknapj rendezvényén) szónokként szerepelt. A nő anyai hivatásáról írt és szónokolt, a magyar nagyszonyok „szelleméhez való visszatérést” hirdette. A Berzsényi Társaság 1937-es évkönyvében tanulmánya jelent meg „A mese” címen. A műfaj védelmében emel szót, kidomborítva a mesék „erkölcsi és szociális hatását”.

Irodalom:

Özv. Baló Kálmánné Kaposvár Füredi u. 17. alatti lakos kalauzolása nyomán a kaposvári keleti temetőben a síremlék feliratai alapján.

Uj-Somogy. 1936. dec. 3. 2. p., 1937. máj. 19. 3. p.,

Máté Lajos

(Darány (Somogy vm.), 1865. május 31. — ?)

ref. lelkész, visszaemlékezést írt

Apja, Máté Lajos, szintén református lelkész volt. A gimnázium első hat osztályát Csurgón, a 7. és 8. osztályt Debrecenben és Pápán végezte el. 1887-ben Pápán tanítói oklevelet szerzett. Pappá avatása után segédlelkész lett. Somogyi falvakban (Darányban, Magyarladon, Gigében, Somogyhatvanban) működött. Somogyvisontán 1896 áprilisától tevékenykedett. Egyházi és politikai lapokban jelentek meg cikkei. A „Kisgazdák Naptára” c. lapban jelent meg „Szabó István szűkebb hazája” c. hosszabb cikke. Visszaemlékezésében írt debreceni diákéveiről, dicsérve egykori iskolatársát, Szabolcska Mihályt. Dicsékszik továbbá azzal, hogy 1908-ban Nagyatádi Szabó István neki köszönhette a megválasztását. Földi javai megszerzésének (hatszobás családi ház és nyaraló Zamárdiban) történetét sem felejtje el megemlíteni, s ír élete úgymond „legkegyetlenebb” megpróbáltatásáról, 1919-es „kifosztásáról”. Mindössze egy szobát hagyta meg használatában a vörösök, állatait elrekvirálták, ő maga pedig éjjeliőrként, illetve napszámos munkából tartotta fenn magát. Az 1920-as években mint megyebizottsági tag tevékenykedett. Az újjászerveződő kaposvári Berzsényi Társaság rendes tagja volt.

Munkája:

Egy falusi lelkipásztor élményei. Barcs, 1937.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 125. p.

Merényi Oszkár dr.

(Tótsóvár (Sáros vm.), 1895. június 28. — Budapest, 1981. március 19.)

tanár, irodalomtörténész

Apja Merényi Gyula m. k. erdőfőtanácsos, anyja Garay Hermine. Mindketten régi szepességi családból származtak. Merényi Oszkár iskoláit az eperjesi ev. kollégiumban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1918-ban középiskolai tanári diplomát szerzett. Tanulmányokat folytatott a berlini, firenzei, londoni és párizsi egyetemeken. Magyar-német szakos tanárként Körmöcbányán vállalt tanári állást. A csehszlovák hatóságok kiutasították a magyar gimnázium egész tantesületével együtt. 1919 februárjában a kaposvári gimnázium tanára lett. Belépett a szociáldemokraták közé. A tanácsköztársaság idején szocialista szellemű előadásokat tartott, részt vett a tévészervezési mozgalomban, gyermeknyaralattási akciókat szervezett. Az ellenforradalmi rendszer hatalomrajutásakor letartóztatták. 1920 elején helyezték szabadlábra. Álláshoz nem jutott. 1920 decemberében — ügye lezártaival — Nagykállóra került, másfél évig a nagykállói gimnáziumban tanított. 1921. októberében itt kötött házasságot Gottwald Júliával. 1922. júliusában visszakerült Kaposvárra, a Fiú Felsőkereskedelmi Iskolában talált állást. Itt tanított 1941-ig. Tanári munkája mellett irodalomtörténeti kutatómunkát folytatott. Főleg Berzsenyivel és más, somogyi írókkal foglalkozott, valamint tankönyveket írt. 1928-ban a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen bölcsészettudományi doktori diplomát szerzett. 1938-ban a pécsi egyetem magántanára lett. 1941-ben áttelepült Nyíregyházára, az ottani felső kereskedelmi iskola tanára lett. Nyíregyházán főleg Bessenyeivel és más, szabolcsi írókkal foglalkozott. 1947-től a nyíregyházi közgazdasági technikum igazgatója, 1942-52-ig a debreceni egyetem magántanára volt. 1945 után előbb a szociáldemokrata, majd a kommunista párt tagja lett. A Szabolcs-Szatmár megyei Tanács tanácstagja volt 1954-1967-ig. 1954 és 1963 között az Országos Béke-tanácsnak is tagja volt. 1966-ban, hetvenéves korában nyugugalomba vonult. Nyugdíjasként Budapestre költözött és újabb nagyszabású tudományos munkákba fogott. Visszatért ifjúsága kedves költőjéhez, Berzsenyihöz. Munkásságának másik területe a vidéki irodalmi élet megszervezésére és az ezzel kapcsolatos irodalmi emlékek felkutatására, emlékmúzeumok, vidéki folyóiratok létesítésére irányult. Sokat publikált. Országos

szakfolyóiratokban („Napkelet”, „Irodalomtörténeti Közlemények”, „A Kereskedelmi Szakoktatás” stb.), napilapokban (pl.: „Magyar Nemzet”) és a helyi lapokban (pl. „Uj-Somogy”, „Somogyi Ujság”, stb.) jelentek meg írásai. 1920—21-ben Babay Józseffel szerkesztette az „Őrszem” c. társadalmi és szépirodalmi hetilapot. 1927-től a kaposvári Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság rendes tagja, 1932—36 pedig főtítkára volt.

Munkái:

Fáy András meséi, különös tekintettel a műfaj kortörténeti vonatkozásokra. Pécs, 1928.

Magyar irodalomtörténeti olvasókönyv a felsőkeresk. isk. számára. Kaposvár, 1929.

A magyar irodalom története a felsőkeresked. isk. III.—IV. osztálya számára. Tankönyv. Kaposvár, 1929.

A magyar lélek története. Kaposvár, 1929.

A magyar lélek és ideáljai a XIX. század első évtizedében. Irod. tört.-i vázlat. Kaposvár, 1930.

A lélek igájában. Versantológia. Bp., 1932.

Berzsenyi Dániel: A mezei szorgalom némely akadályairul. (Sajtó alá rend.) Bp., 1933. (Magyar irodalmi ritkaságok. 23. sz.)

A magyar klasszicizmus szelleme. 1933. (megj.: ugyanaz a mű Magyar klasszicizmus címen is szerepel.)

Irodalomtanítás a középiskolákban és a felső kereskedelmi iskolákban. Bp., 1935.

Berzsenyi Dániel költői művei. (Bev. és jegyz. ellátta) Bp., 1937. (Régi Magyar Könyvtár. 39.) (Megj.: A Magyar Tudományos Akadémia és a Berzsenyi Társaság közös kiadása.)

Berzsenyi tanulmányok. Bp., 1936.

A Berzsenyi-Társaság Értesítője. (Összefoglalás a Társaság működéséről 1925—36-ig.) (szerk.) Kaposvár, 1936.

Kiadástudomány. Pécs, 1937.

Berzsenyi Dániel versei. Kaposvár, 1938.

Berzsenyi Dániel ismeretlen és kiadatlan levelei. Bp. 1938.

Berzsenyi Dániel ismeretlen Berzsenyi adalékokkal. 1938.

Berzsenyi Dániel ismeretlen töredékei. 1938.

Berzsenyi Dániel kiadatlan verseinek összövegei. Bp., 1938.

Berzsenyi Dánielről. 1938.

Bárd Miklós. Kaposvár, 1939.

Kozma Andor. Életrajz. Kaposvár, 1939.

Berzsenyi Dániel prózai művei. 1941.

Kozma Andor. Adalékok és tanulmányok a költő életének és műveinek ismertetéséhez. A költő post humus veresekötetével. Kaposvár, 1941.

Berzsenyi-problémák. Bp., 1962.

Kölcsey-dokumentumok. Bp., 1961.

Újabb Berzsenyi-tanulmányok. Bp., 1971.

Berzsenyi a Kemenesalján. Szombarhely, 1971.

Berzsenyi Dániel versei. (tanulmányaival). Bp., 1976.

Berzsenyi Emlékkönyv. Bp., 1976.

Berzsenyi Dániel költői művei. (Sajtó alá rend.). Bp., 1979.

Irodalom:

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 37. p.
Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. II. k. Bp., 1965. 216. p.
Merényi Oszkár Emlékkönyv. Szerk.: Acél József és Ódor László. Kaposvár, 1981.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 127. p.
Somogyi Honismereti Híradó. 1985./2. sz.

Nagy Virgil

(Komárom (Zala vm.), 1871. — ?)

rom. kat. plébános, novellaíró

Középiskoláit Csurgón 1892-ben, a teológiát pedig Veszprémben végezte. 1896-ban pappá szentelték. 1906-ig káplánkodott. Zalagyömörő, Halimba, Zala, Merenye, Somlóvásárhely és Kaposvár voltak állomás-helyei. 1906-ban került Miháldra (Somogy vm.) plébánosnak, itt találjuk az 1930-as években is. Cikkei, útleírásai, hangulatfestő leírásai különféle lapokban jelentek meg. Legnagyobb munkája: az „Utazás a Szentföldre” c. útleírása volt, mely az „Uj-Somogy” c. politikai napilapban sorozatként jelent meg, 1928-ban. 1936 júliusában Miháld község megünnepelte plébánosa 40 éves jubileumát. Az „Uj-Somogy” is tudósított erről. Mindenki által nagyra becsült, nagy tudású papnak, egyházi érdemekben gazdag, a lap hasábjairól jól ismert személynek aposztrofálva Nagy Virgilt. Az „idilli” falusi életről szóló giccses elbeszélései az Uj-Somogyban jelentek meg.

További elbeszélései az Uj-Somogyban:

Őszi merengés. (Az elmúlásról szól.) 1936. okt. 31. 7. p.
Elég volt egyszer is. (Miként vélekedik az 50. házassági évfordulóról a templomatya és a felesége. Tréfás elbeszélés.) 1937. márc. 28. 10. p.
Félóra az ablakban. (Falusi kép.) 1936. júl. 5.
Aratás. (Aratáskor a falu népe fejedelmien él, komótosan elvégzi dolgát, sokszor megállnak enni, ezt követően egy óra „nyugvás” következik, az esti harangszóig folyik a munka.) 1937. júl. 18. 1—2. p.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 138-139. p.
Somogy vármegye és Kaposvár megyei jogú város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 68. p.
Uj-Somogy c. megyei napilap jelzett számai.

Németh József

(Mesztegyő (Somogy vm.), 1899. január 28. — ?)

tanító, „fűzfapoéta”

Paraszti származású. Tanulmányait a pécsi püspöki tanítóképzőben végezte. Oklevele megszerzése után 1917. november 17 — 1922. március 25-ig Taszáron, 1927. szeptember 1-ig Mesztegyőn tanítóskodott. 1927. szeptemberétől Kaposfüreden volt kántortanító. Diák korában kezdett verselgetni. Hazafias és tréfás verseket, cikkeket, humoros riportokat, tudósításokat, vezércikkeket írt a somogyi lapokba („Somogyi Hírlap”, „Dunántúl”, „Drávavölgye”, „Uj-Somogy”, „Somogyi Ujság”) és a fővárosi „Szántó-Vető”-be. Ünnepek rendszeres szónoka volt, számos népművelési előadást tartott. A kat. Írók és Hírlapírók Pázmány Egyesületének rendes tagja volt. Vaskos humorú Fűzfa András c. versét a helyi lapokból sokan ismerték. A „Fűzfa”-versek a nagy sikerre való tekintettel külön kötetben is megjelentek. Szellemes, műparaszti nyelvezetével, a nagypolitikát gúnyoló (a parlamentben senki nem törődik az ország gondjával) kötet a Somogyi Ujság egykori főszerkesztőjének öccse szerint igen népszerű lett, kedvező visszhangra talált Kaposváron. Virtust csináltak abból a kaposiak, hogy ki tud többet idézni a műből. Az életöm istóriája — mög más ögyebek — c. pamflet-szerű humoros elbeszélő kötetben a szerző a vidéki, földhöz ragadt, ám józan paraszti eszű, immár politikussá avanszált kigazda szemével látatja Budapestet és a „nagypolitikát”. Nem nehéz ráismerni, ki a főszerző. A szerző sejtetni engedi (amit a kortársak valamennyien tudtak), hogy Nagyatádi Szabó Istvánról van szó. Az író álneve: Fűzfa András volt.

Munkája:

Életöm Istóriája. (Fűzfa András álneven jelent meg.) Kaposvár, 1927.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 140. p.

Nemess Ernő (szentgyörgyvölgyi)

(Csepreg (Sopron vm.), 1889. szeptember 16. — ?)

a Kaposvári Első Keresztény Biztosító Rt. vezető titkára, költő

Régi nemesi család sarja, szülei azonban már kereskedelemmel foglalkoztak. Középiskoláit Kaposváron és Csurgón végezte. Egy évig jogot, majd 2 évig teológiát hallgatott. Az első világháború kitörésekor önként beállt katonának. Az oroszok és a franciák ellen összesen 43 hónapig harcolt, főhadnagyként szerelt le.

Szombathelyen, Budapesten, Győrben, Székesfehérváron, majd Kaposváron volt tisztviselő. Az 1920-as években a Kaposvári Első Keresztény Biztosító Rt. vezető titkára volt. Cikkei, novellái és költeményei a dunántúli újságokban és szépirodalmi lapokban jelentek meg. („Somogy”, „Veszprémi Hírlap”, „Alkotmány”, „Élet”, „Zalai Közlöny”, „Soproni Hírlap”, „Somogyvármegye”, „Uj Élet”, „Vasvármegye”, „Fejérmegyei Hírlap”, „Fejérmegyei Napló”, „Magyar Nevelés”, „Dunántúli Hírlap”, „Fejérmegyei Napló”, „Magyar Népevelés”, „Dunántúli Hírlap”, „Somogyi Ujság” stb.) 1918—19-ben Sopronban a „Fáklya” c. hetilapot indította meg és szerkesztette a tanácsköztársaság kitéréséig. A kaposvári Berzsenyi Társaságnak jegyzője, majd ügyvezető titkára volt. A Horthy-rendszerben újjáalakuló Társaság első kiadványa Nemess Ernő műve, a „Lakos Ágnes lakodalma” c. költői beszély volt. Az elbeszélő költemény a Társaság 1927-es pályázatán első díjat nyert, 1928-ban meg is jelent. A szerző ekkor már két verseskötettel, egy karcolatgyűjteménnyel s egy operett-szövegkönyvvel büszkélkedhetett. Az utóbbi szintén pályanyertes, a Szegedi Városi Színház pályázatán kitüntetett mű volt. Írói álneve: Szentgyörgyvölgyi Mihály. Nemess Ernő a 30-as évek elejéig a kaposvári kulturális élet ismert személyisége. Tagja volt a Katolikus Kulturbizottságnak, a Rákóczi Szövetségnek pedig főtitkára.

Munkái:

Lírai hangfodrok. Szombathely, 1916.
Tizennyolcas honvédek. Karcolatok. Sopron, 1916.
Viharban csendben. Versek. Sopron, 1917.
Varázsöv. Operett 3 felvonásban. Szeged, 1924.
Lakos Ágnes lakodalma. Költői beszély. Kaposvár, 1928.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 141—142. p.
Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 201. p.

Noszlopy Aba Tihamér (noszlopi)

(?, 1891. — Kaposvár, 1967.)

katonatiszt, lapszerkesztő, újságíró, nótagyűjtő

Apja Noszlopy Tivadar, vármegyei főjegyző, kinek a Vasárnapi Ujság gyakran közölte írásait. (pl.: Berzsenyiről is írt, már csak rokonságuk okán is.) Fia pedig azal büszkélkedett, hogy ő Noszlopy Gáspárnak, az 1848—49-es somogyi kormánybiztosnak a dédunokaöccse. Noszlopy Aba hivatásos katonatiszt lett, 1908-tól pedig katonadalokat gyűjtött. Az első világháború alatt szerzett sebesülése következtében — mint rokkant honvédszázados — leszerelték. Első felesége Lieber Mar-

git, polgári iskolai tanárnő, Budapest főpolgármesterének a húga volt. Az 1920-as évektől hobbijának, a nótagyűjtésnek és a dalok bemutatásának élt. Nótagyűjtőként 1926-ban az Országos Gárdonyi Irodalmi Társaság égisze alatt rendezett Katonadal-esten mutatkozott be. A dalok előadásában Laurisin Lajos operaénekes és Ádám Jenő zeneszerző működött közre. Ezt követően a magyar rádió készített műsort gyűjtéseiből 1931. június 4-én. Egy előadói szereplése alkalmával ismerte meg Eitner Irén operaénekesnőt. Mindketten bohém „művészlelkek” voltak, egymásba szerettek. Légyottjaik napvilágra kerülésével Budapestet 24 óra alatt el kellett hagyniuk. Így kerültek Kaposvárra az 1930-as évek közepén. A rokonság felkarolta őket. Noszlopy a katonadalok gyűjtését tovább folytatta. Egy csokorra valót adott közre a Berzsenyi Társaság kiadásában is „Ébresztőtől — takarodóig” címmel. Kaposváron lapszerkesztéssel és újságírással is megpróbálkozott. 1933 okt. 27. és 1937. máj. 26. között a „Rivalda” (közben címváltozás: „Somogyország”) c. profílja szerint színházi, társadalmi, szépirodalmi hetilapot szerkesztette, melyben az igényesség legfeljebb csak mint szándék fedezhető fel. A második világháború után pedig a „Magyar Polgár” c. röplap (a Polgári Demokrata Párt somogyi szervezetének lapja volt) felelős szerkesztője volt (1946. szept. 2. — 1946. okt. 1-ig) Noszlopy. A rokonság visszaemlékezése szerint leginkább a nótázás érdekelte, e tekintetben sok-sok barátra lelt a városi és megyei vezetők között. Névnapokon, hétvégeken együtt tárgyaltak pl. Kiss-Angyal Ernővel. Unokahúgának visszaemlékezése szerint, szívesen látott vendég volt (nótaszervezője miatt) Kaposvár polgármestere helyettesénél, Lehotzky Brunónál is. (Lehotzky Brunó egyébként Lehotay Árpád színművész testvére volt.) Noszlopy számos említésre méltó egyesületben képviseltette magát: a Magyar Katona Írók Köre, az Országos Gárdonyi Irodalmi Társaság rendes, a kaposvári Berzsenyi Társaság örökös tagja, valamint a Pete Lajos Daloskör ügyvezető alelnöke volt. Második felesége, a már említett Eitner Irén operaénekes (1898—1978), a Pete Lajos Daloskör nótáestjeinek rendszeres előadója volt. Eitner Irén a kaposvári Zenekedvelők Egyesületének Zeneiskolájában tanított, túlélte férjét. Gyermekekük nem született. Súlyos agyi érlemeszesedése miatt a gyöngyöspusztai szociális otthonba került, ott is halt meg, 1978-ban. Kaposváron a Nyugati temetőben nyugszik férje mellett. Érdekes életrajzi adalék, hogy Eitner Irén kedvéért Noszlopy Aba Tihamér elhagyta a noszlopiak ev. hitét. Nemcsak hogy áttért katolikusnak, hanem pápai engedélyt is kért ahhoz, hogy egyházi házasságot köthessenek. E célból Noszlopy Aba Tihamér a Vatikán számára a Noszlopyakról egy szép kivitelű olasz nyelvű könyvet állított össze. 1948-ban meg is kapták a vatikáni engedélyt.

Művei:

Ébresztőtől — takarodóig. A magyar katona életének és dalainak irodalmi és történeti ismertetése. Kaposvár, 1939.

Régi Somogy — régi Kaposvár. Igaz történetek, elbeszélések és anekdoták Somogyország múltjából. Kaposvár, 1943.

Irodalom:

Bánkúti Ferenc kaposvári régiségkereskedő szíves közlése.

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 29. p. és 38. p.

Dr. Nagy Lajosné (sz.: Noszlopy Erzsébet) Kaposvár Bajcsy-Zsilinszky u. 32. I./4 sz. alatti lakos, Noszlopy Aba Tihamér unokahúgának visszaemlékezése.

Szöllősi Sándor Kaposvár Virág u. 75. sz. alatti lakos visszaemlékezése

A születési és a halálzási dátum a kaposvári nyugati temetőben levő sírról.

Óriás Pál dr.

(Bajmok (Bács-Bodrog vm.), 1895. április 16. — Kaposvár, 1942. augusztus 25.)

orvos és fogorvos, lapszerkesztő

Középiskolai tanulmányait Nagyikindán (Torontál vm.), az egyetemet Budapesten végezte. 1918-ban orvosá avatták. Pályáját Budakeszin, a Tüdőbeteg Szanatóriumban kezdte. 1924-ben telepedett le Kaposváron. Magánorvosként, illetőleg a MÁV orvosaként tevékenykedett. Fogorvosként is praktizált. Az első világháborúban 1916-tól (az orosz és az olasz fronton) több nagy offenzívában vett részt. Mint egészségügyi hadnagy szerelt le. A Károly csapatkereszt katonai kitüntést kapta. Versek, novellákat, társadalmi cikkeket, riportokat és színházi kritikákat írt a somogyi lapokba („Uj-Somogy”, „Somogyi Társaság”, „Dunántúli Élet”). Egyes írásai a fővárosi lapokban is megjelentek. („Nyugat”, „Pesti Hírlap”, „Népszava”) A „Dunántúli Élet” c. Kaposváron megjelenő irodalmi, színházi, társadalmi és művészeti hetilapnak 1924. nov. 15-től 1925. május 23-ig, a lap megszűntéig főszerkesztője. A kaposvári Berzsenyi Társaságnak rendes tagja volt.

Munkája:

Fekete napok. Versek. Kaposvár, 1925.

Gyűlölet iskolája. (Novellák) Kaposvár, 1927.

Bűzbomba c. cikke a városi közművek áldatlan állapotáról = Uj-Somogy. 1937. jún. 24.1. p.

Irodalom:

A kaposvári izraelita temető temetőkönyve és a sírfeliratok alapján nyert anyakönyvi adatok.

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 15. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost Kaposvár, 1928. 147. p.

Somogy megye adattára. Szerk.: Zsadányi Oszkár. Pécs, 1937. 134. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 158—159. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 449. p.

Páti Ferenc dr.

(? — Kaposvár (Somogy vm.), 1975.)

főgimnáziumi tanár, tanfelügyelő, c. igazgató, lapszerkesztő

1918-tól tanár. A fehérgyarmati (Szatmár vm.) főgimnáziumtól 1923 októberében helyezték Kaposvárra, a Somssich Pál reálgimnáziumba, ahol nyugdíjaztatásáig, 1959-ig tanított. Latin-történelem szakos volt, de szükség esetén a magyart is tanított. A gimnáziumi értesítők részletesen beszámoltak a tanári kar közéleti és irodalmi tevékenységéről. Ezekből megtudható, hogy Páti tanár úr rendszeres előadásokat tartott a különböző felekezeti egyesületek felkérésére (Református Legénykör, Ker. Ifj. Egyesület stb.). A ref. szabadegyetem, a Zenekedvelők egyesülete, ill. a tiszti kaszinó emlékestélyeinek, ünnepségeinek is gyakori szónoka volt. Előadásai, emlékbeszédei, szónoklatai az „Uj-Somogy” c. napilapban évről évre rendszeresen megjelentek. Írásait a gimnázium értesítőiben is közölték. (Pl.: 1936—37-ben Madáchról, Shakespeare-ről, Apponyi Albertről jelentek meg cikkei, e témákban tartott szabadegyetemi előadásaiából) Írásai jelentek meg a „Tiszamenti Szemlé”-ben, a „Kaposvári Református Élet”-ben. Történelmi, irodalom- és művészettörténeti, valamint zenetörténeti témái (pl. a Népszövetségről, gr. Zichy Mihályról, Beethovenról stb.) az emlékbeszéd műfajában születtek. Gyakorta írt nekrológokat és más megemlékezéseket, elmélkedéseket a már említett helyi napilapba. A ref. egyháztanács tagja volt, a helybeli Bethlen Gábor Szövetség kulturális szakosztályának elnöki tisztét is ő töltötte be az 1930-as évek végén. Szigethy-Gyula Sándorról (a Somogy megyei kórház köztisztviselőként álló igazgató-főorvosáról, a kaposvári ref. egyház főgondnokáról van szó) mondott emlékbeszéde megjelent a ref. egyházközség kiadásában. A „Kaposvári Reformátusok Lapja”-nak szerkesztője 1925. febr. és 1926. ápr. között.

Irodalom:

A Kaposvári Magy. Kir. Főgimnázium Értesítője az 1923—24. iskolai évről. Szerk.: Pongrácz Károly. 2. p., 14. p.

Ua. (megj. 1924-től reálgimnázium) az 1927—28 évről 18. p.

Ua. az 1936-37. évről 13—14. p.

Ua. az 1938-39. évről 25. p.

A kaposvári Táncsics Mihály Gimnázium Jubileumi Évkönyve. Szerk.: Mihályfalvi László. Kaposvár, 1987. 105. p., 113. p.

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 26. p.

Pete Lajos dr.

(Hetes (Somogy vm.), 1867. október 3. — Budapest, 1924. augusztus 2.)

főszolgabíró, nótaszerző

Atyja id. Pete Lajos, a Somssich uradalom tisztartója, anyja nemes Bogyay Anna. Az elemi iskolai tudást házi nevelőtől kapta, a középiskoláit Kaposváron, Nagykanizsán (Zala vm.), a jogot Budapesten végezte. Somogyban lett joggyakornok, majd megyei aljegyző, 1906-ban Lengyelötibán (Somogy vm.) főszolgabíró, hol nyugalomba vonulásáig, 1918-ig működött. Felesége Csorba Erzsébet, dr. Csorba Ede ügyvéd leánya volt. Két gyermekük született, László és Klára. Zenét otthon, apjától tanult. Gyermekkorában feltűnt virtuóz zongorajátékával, 8 évesen gr. Somssich Pál vert arany inggombkészlettel jutalmazta játékáért. Művészi játékával a későbbiekben is nagy sikereket aratott. Dalszerzőként is hírnévre tett szert, bár a kottairáshoz nem értett. 1886-ban jogászcsárdása pályadíjat nyert. Híresek voltak még somogyi, millenniumi csárdásai. Nagyjórészt testvérének, Pete Márton költőnek a dalait zenésítette meg. De Pálincás Béla, Nádor Jóska, Pósa Lajos, Farkas Imre, Endrődi Sándor, Szabolcska Mihály és Noszlopy Tivadar szövegére is írt dalokat. Több szerzeménye a Rózsavölgyi cég kiadásában jelent meg. Dalainak nagy része halála után is „közszájon” forgott. Több katonadalt is írt. Somogyban többször lépett fel jótékony célú hangversenyeken. Énekelt és zongorázott. A rá visszaemlékező Noszlopy Aba Tihamér szerint kellemes hangja hatásos előadásmóddal párosult. Specialitása az ún. „paraszt nóták” előadásában érvényesült. Rákosi Jenő a magyar zene virágos kertjében száz évente egyszer nyíló „Aloe”-virághoz hasonlított a virtuóz ügyességét. Mivel tisztviselőnek még tiltva volt saját céljaira hangversenyezni, zártkörű társaságokban adta elő szerzeményeit. Hallgatói között ott volt gr. Tisza Kálmán, Széll Kálmán is. Barátai biztatására a későbbiekben kétszer hangversenyezett a Zeneakadémián. Kaposváron, a Katholikus Körben is szerzői esteket adott. Utolsó hangversenyét Kaposváron, másfél évvel halála előtt, már nagybetegen tartotta. Emlékét Somogyban a róla elnevezett nótabarát daloskör, 1937-től utca, Tátrafüreden pedig fehér márványtábla örökítette meg. Halála után felesége, Csorba Erzsébet férje hagyatékának kiadásáról a Berzsényi Társasággal folytatott tárgyalásokat. Végül Pete Lajos műveinek kiadási jogát Bárd Ferenc kiadónak adta el a család. Bárd három kötetben jelentette meg Pete dalait. (Noszlopy Aba Tihamér szerint tele szövegi és zenei hibával.)

Irodalom:

Noszlopy Aba Tihamér: Ébresztőtől — takarodóig. Kaposvár, 1939. 33—34. p. (Noszlopy a Pete Lajos Daloskör ügyvezető elnöke volt.)

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 152. p.

Somogy Megyei Levéltár. Berzsényi Társaság Iratai. 2. doboz Özv. Pete Lajosné levelei Hortobágyi Ágosthoz. Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 255. p.

Pintér Lajos dr.

(Marcali (Somogy vm.), 1886. szeptember 7. — ?)

gimnáziumi tanár, c. igazgató és tanfelügyelő, lapszerkesztő, nyelvészeti értekezéseket írt

Apja Pintér Ede tanár, író és zeneköltő. Pintér Lajos középiskoláit a kaposvári főgimnáziumban 1896-1904 között végezte. Tanulmányait a budapesti egyetemen folytatta. Eötvös-kollégista volt. 1909-ben, latin és görög szakos középiskolai tanár diplomát szerzett. Működését a budapesti I. ker. áll. főgimnáziumnál kezdte mint gyakorló tanárjelölt. 1910-ben a mezőkövesdi (Borsod vm.) polgári fiú- és leányiskolában, 1911-ben a petrozsényi (Hunyad vm.) áll. főgimnáziumban, 1912—19 a besztercebányai (Zólyom vm.) rom. kat. főgimnáziumban, 1919 február 4-től a kaposvári áll. reálgimnáziumban tanított. Besztercebányán a „Besztercebányai Hírlap” szerkesztője volt. Számos irodalmi, nevelésügyi előadást és ünnepi szónoklatot tartott. Több értekezése (a latin nyelv oktatására vonatkozóan) nyomtatásban is megjelent. (Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny) Kisebb lélegzetű, neveléssel kapcsolatos írásai a „Somogyi Ujság” c. politikai napilapban. Számos egyesületnek, így az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Kath. Tanáregyesület, a Szent István Társaság, a budapesti Philologiai Társaság, az Eötvös József Colleg. Szövetsége, a Magyar Nemzeti Szövetség Somogy-megyei Köre, a Somogyvármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság, a Kaposvári Nemzeti Casino, Kaposvári Kath. Kör rendes tagja, a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének vál. tagja, a kaposvári Berzsényi Társaságnak főtitkára, a Somssich Pál reálgimnáziumi Diákszövetség titkára volt. A sajtó dicsérte előadásai magas színvonalát, lebilincselő előadásmódját. A róla szóló cikkek a város szellemi elitjéhez tartozását hangsúlyozták.

Munkája:

Korszerű (munkáltató) latin nyelvtanítás. 1944.

III.

Irodalom:

A görög filozófusok szelleme a szabadegyetemen. = Uj-Somogy 1938. febr. 4. 3—4. p. (Pintér Lajos előadásának sajtóvisszhangja)

A Kaposvári Somssich Pál reálgimnázium értesítői 1919—1944.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 157. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 232. p.

Pongrácz Károly dr.

(Budapest, 1874. március 30. — Kaposvár, 1943. december 1.)

gimnáziumi igazgató, cikkei, értekezései jelentek meg a somogyi lapokban

Korán árvaságra jutott. Anyai nagybátyjának, dr. Pongrácz Sándor budapesti ügyvédnek a házában nevelkedett. Középiskoláit Budapesten (a piaristáknál) és Esztergomban (a bencéseknel) végezte. A papi pályára készült, a bécsi Pázmáneum növendéke lett. Két év múltán a budapesti egyetem hittudományi karán folytatta tanulmányait. Kis idő múltán — egészségügyi okokra hivatkozva — a bölcsészkarra iratkozott át. Tanulmányai közben öt évig volt házitanító Verőcén a gr. Pejacevich családnál. 1902-ben doktorált és h. tanár lett a zalaegerszegi áll. főgimnáziumban. 1908-ban a gyergyószentmiklósi (Csík vm.) áll. főgimnáziumhoz nevezték ki tanárnak, az igazgatói teendőkkel is megbízták. 1909-ben rendes igazgatóvá nevezték ki. 1911-ben került a kaposvári Somssich Pál áll. főgimnázium élére. Huszonhat évig volt az iskola igazgatója. 1937-ben nyugalomba vonult. A város közéletében aktív szerepet játszott. Tanári működésének 25 éves, igazgatói működésének húszéves jubileuma alkalmából meleg ünneplésben részesült. A helyi napilapok méltatták tevékenységét, az iskola tantestülete portréjának megfestetésével kedveskedett. A város képviselőtestületének tagja, a kaposvári Szépfítő Egyesület alelnöke volt. Nyugdíjazása után a városi iskolaszék gondnokságának elnöke (beiktatása: 1938. jan. 10.), e minőségében a leköszönő Tallián Gyula ny. alispán utóda lett. A helyi sajtóban gyakran jelentek meg cikkei. Értekezései a gimnázium általa szerkesztett értesítőiben láttak napvilágot. Írt ifjúsági színműveket is, melyeket a tanulóifjúság ünnepélyes alkalmakkor adott elő. („A szekrény titka”. Vígjáték egy felvonásban. Előadták 1922. március 18-án a városi színházban. „Rádió az iskolában”. Iskolai történet két részben. Előadták 1927. április 30-án ugyanott.) A forradalmak után elnöke volt a Somogyvármegyei Tisztviselők Kamarája Irodalmi Körének.

Munkái:

A görög prózai colon és comma. Bp., 1902.

Miért üldözik a klasszikus nyelveket? Zalaegerszeg, 1905.

Gyergyói emlék. (zongorára írt keringő) Bp., 1912. (Klöckner kiad.)

Irodalom:

Arcképét Id.! Bereczk Sándor: Kaposvár rendezett tanácsú város története és fejlődése. Kaposvár, 1925. 114. p.

Kaposvári Somssich Pál reálgimnázium értesítője az 1943—44-es iskolai évről. Közzéteszi: Ercsey Jakab. Kaposvár, 1944. 3—4. p.

Nyugdíjbavonulása alkalmából méltatást közöl róla az Uj-Somogy 1937. június 17. száma

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 159-160. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., (1932.) 164—165. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei jogú város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 443. p.

Rabati Jenő

(Nagybajom (Somogy vm.), 1900 november 6. — ?)

hírlapíró

Középiskolai tanulmányait a kaposvári felsőkereskedelmi iskolában végezte. Diák korában megnyerte a Magyar Nemzeti Ifjúsági Szövetség országos ifjúsági pályázatát. Hírlapírói tevékenységét 1921-ben a „Somogyi Ujság”-nál kezdte, majd 1921. augusztus 8-tól az „Uj-Somogy” munkatársa lett. Többször járt külföldön. Beutazta Ausztriát, Svájcot, Hollandiát, Olaszországot, Franciaországot, Németországot és Csehországot. Útleírásait az „Uj-Somogy” sorozatban leköszölte. 1936-ban az USA egyik vezető magyar lapja, a „Híradó” folytatásokban hozta le a „Tolvajok, akik boldogságot loptak” c. regényét. Opciót szerzett regénye, a „Szerelem is hatalom” közlésére is. Hangulatos írásait szerették a kaposváriak. (Pl. Beszámolt Kaposvár egyik legendás cukrászdatulajdonosának emberbaráti cselekedetéről, arról, hogy Hífyi Semzi kaposvári muzulmán cukorkaárus hogyan nevelt magyar embert egy albán kisgyerekből, akit a fronton találtak.) Írásait r. j.-vel is jegyezte.

Munkája:

A szerelem is hatalom. Regény. Bp., 1944. (a regény cselekménye Kaposváron játszódik)

Irodalom:

Özv. Baló Kálmánné visszaemlékezése egykori kollégájára.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 161. p.

Somogy megye adattára. Szerk.: Zsadányi Oszkár. Pécs, 1937. 136. p.

Uj-Somogy. 1936. júl. 12. 7. p.

Réthy László

(Golop (Zemplén vm.), 1886. szeptember 21. — ?)

ref. lelkész, (egyházi, hazafias, irredenta cikkek)

Szülei, Réthy Pál ref. lelkész és Török Klára, korán elhaltak. A gimnáziumot Sárospatakon, a teológiát Debrecenben végezte. A bölcseletet Budapesten hat féléven át hallgatta. Nagyikindán (Torontál vm.), Ungváron (Ung vm.) segédlelkészkedett. 1915. márc. 14. Magyarregesen (Somogy m.) lelkésszé választották, az 1930-as években is ott működött. Az egyetem elvégzése után Gyóni Géza életének és költészetének megírására fordította idejét. A Gyóni-kultusz egyik népszerűsítője volt a Dunántúlon. Az író bemutató előadásával Csurgón, Kaposváron, Szekszárdon, Pécsen, Szombathelyen és Budapesten szerepelt. Hazafias, irredenta és történelmi cikkei az „Uj-Somogy”-ban és a „Délmagyarország”-ban láttak napvilágot. A kaposvári Berzsényi Társaság rendes tagja volt.

Munkája:

Gyóni Géza. (doktori értekezés.) Kaposvár, 1929. Uj-Somogy ny.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 163. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 155. p.

Sárközy Imre (nádasi)

(Nagybajom (Somogy vm.), 1869 április 15. - Budapest, 1937. július 18.)

Nagybajomi földbirtokos (1200 kh.), mérnök és genealógus

Familiája évszázadok óta szerepet játszott Somogy megye történetében. (Egyik híres őse, az a Sárközy István (1759—1845) volt, aki széleskörű kulturális terveivel és mecénási tevékenységével írta bele nevét Somogy megye és Magyarország művelődéstörténetébe. A korának neves magyar íróival, költőivel — köztük rokoná-

val, Pálóczi Horváth Ádám költővel, ki 1797—1812-ig szintén Nagybajomban lakott, valamint Berzsényi Dániellel is - kapcsolatban állott. Csokonai Vitéz Mihályt is pártfogolta, fiának, Sárközy Albertnek tanítójává fogadta (1798—99). A csurgói gimnáziumban álláshoz is juttatta a költőt. Kazinczyval is baráti viszonyban volt. A Sárközy család tagjai fontos megyei közigazgatási tisztségeket töltöttek be nemzedékeken át. Csokonai tanítványa, Sárközy Albert a megye főispánja volt 1848-ban. A familia tagjai között számos szépíró, verselő ember akadt. Családi és somogyi témájú verseik országos lapokban is megjelentek.) Sárközy Imre apja Sárközy Dénes (1831—1881) földbirtokos, 1848/49-es honvédfőhadnagy, később vármegyei főjegyző, anyja györgyfalvi Csépan Apollónia volt. Középiskoláit Pápán és Sopronban, mérnöki tanulmányait a budapesti Műegyetemen végezte el. 1891-ben mérnöki oklevelet szerzett. 1891-től kultúrmérnökként a földművelésügyi minisztérium szolgálatában kezdte pályáját, Budapesten majd Székesfehérváron folytatta munkáját. 1902-ben átvette a családi birtok kezelését. Családjá irdalmi tradícióit követve tudományos kutatásokkal foglalkozkodott. Cikkei, tanulmányai országos szakfolyóiratokban („Turul”, „Építő Ipar”, „Magyar Mérnök és Építész Egylet Havi Értesítője”, Nagy Iván családtörténeti folyóiratában) a családtörténeti tárgyú „Nemzeti Zsebkönyv” II. kötetében, a „Kaposvár” c. hetilapban és a két világháború közötti somogyi lapokban jelentek meg. 1904-ben a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság levelező tagjává választotta. Ugyanekkor tagja lett a régi Berzsényi Társaságnak. Rendes tagja volt továbbá a Történelmi Társaságnak is. Somogy vármegye törvényhatósági bizottságának választott virilis tagja volt több mint 30 éven keresztül. 1927-ben gazdasági-főtanácsosi címmel tüntették ki, ugyanez évben a Johannita-rend tiszteletbeli lovagja lett.

Munkái:

Régibb vízi mérnökök életéből vázlatok. Bp., 1897.

A Kapos szabályozási tervének műszaki leírása. Székesfehérvár, 1900.

Műszaki leírás a Sió és Sárvíz alsó szakaszának szabályozási tervéhez. Székesfehérvár, 1901.

A Nadosdi Sárközy család. Székesfehérvár, 1906.

A Sárközy-család története. (A Csurgói Könyvtár VI-VII. köteteként.)

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 172—173. p.

Somogy vármegye. = Magyarország vármegyéi és városai. Főszerk.: Csánki Dezső. Bp., (1914.), 262. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei jogú város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., 1932. 162. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 233. p.

Uj-Somogy. 1937. július 21. 1—2. p. (nekrológ)

Sipos Gyula

(Tüskepuszta (Tolna vm.), 1921. február 19. — Budapest, 1976.)

író, költő, újságíró

Szülei még gyermekkorában Kaposvárra költöztek. Paraszti ősei hosszú sora után elsőként apja — de valójában a tehetséges fiú — szakította meg rendhagyó módon a sort. Már elemi iskolai tanítói felügyeltek rendkívüli képességeire. A Somogyi Ujság 1931-ben Egy kaposvári csodagyerek címmel cikket írt róla. Igen szorgalmas, folyton könyveket bújó gyerek volt. Már tízévesen versírással foglalkozott. Akció indult, hogy a tehetséges diák folytathassa tanulmányait. 1932-ben bekerült a nagyhírű kaposvári fiúgimnáziumba. Diák éveiben is foglalkoztatta a költészet. Az utolsó tanévben a gimnázium Virág Benedek Önképzőköre diáklékökének választották meg. Alig tizenhét éves, amikor megjelenik első verses kötete a Lámpák a ködben a Berzsényi Társaság kiadásában. A kötetet az önképzőkör vezetője, dr. Hetey József gondozta. A gimnázium elvégzése után Budapesten élt. Egyetemi hallgatóként a Györfy-kollégium vezetője lett. 1944-ben a politikai rendőrség letartóztatta, majd katonaszökevényként bujkálni kényszerült a háború végéig. Verseivel, újságcikkeivel egyaránt részt vett az ún. „kulturális forradalom” megvalósításában. Több irodalmi folyóirat munkatársa volt. A politika és a versírás az 1950-es évektől vált számára egyenrangúvá. Versek mellett regényekkel is jelentkezett. 1970-ben az Írószövetség közgyűlésén az irodalmi társaságok újjáalakítását javasolta. Az irodalomtörténet a mai napig adós Sipos Gyula életművének elemzésével. A műveiről készült méltatásokban leginkább a tartalmi szempont, a politikusság feszegetése dominál.

Munkái:

Lámpák a ködben. (versek) Kaposvár, 1939.
A három lépés. (versek) Kaposvár, 1941.
Szóljatok bátran. (versek) Bp., 1954.
Tíz éve. (versek) Bp., 1955.
Vadludak. (versek) Bp., 1956.
Férfikor. (versek) Bp., 1962.
A nagy éjszaka. (kisregény) Bp., 1963.
Gyümölcs és virág. (versek) Bp., 1964.
Könnyű részegség. (versek) Bp., 1970.
Szomjúság. (versek) Bp., 1975.
Hétvége (versek) Bp., 1978.

Irodalom:

Andrássy Antal: „Egy kaposvári csodagyerek.” = Somogyi Néplap. 1971. február 21. 7. p.
Győri László: Sipos Gyula ötven éves. = Somogy. Fel. szerk.: Szita Ferenc. Kaposvár, 1971. 2. sz. 3—4. p.

Laczkó András: Irodalmi arcképcsarnok Somogyban. Kaposvár, 1979. 65—71. p.
Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. III. k. Bp., Akad. 1965. 66. p.
Szijártó István: Sipos Gyula lírájának utolsó évtizede. = Somogy. 1981. 4. sz. 44—55. p.

Serényi Antal dr.

(Igló (Szepes vm.) 1886. február 20. — ?)

tanfelügyelő, zenetanár, szerkesztő, zenekritikus

Középiskoláit és az egyetemet Budapesten végezte. 1911-ben az államtudományok doktorává avatták. Egyidejűleg zenei tanulmányokat is folytatott. Zongorát és zeneelméletet tanult. Mint ügyvédjelölt kezdte pályáját. 1912-ben Kaposvárra kir. tanfelügyelőségi tolnokká nevezték ki, hamarosan s. tanfelügyelővé lépett elő. Irodalommal és művészettel már diák korában is foglalkozott. 1902—4-ben összegyűjtötte Eger népdalait, az önképzőkörben „Szt. István alkotmánya” c. munkájával 1904-ben pályadíjat nyert. Irodalmi felolvasásokat tartott, tárcái a „Független Magyarország” c. lapban jelentek meg. Tanügyi cikkei a „Néptanítók Lapja”-ban és a „Nemzetnevelés”-ben láttak napvilágot, zeneművészeti cikkeit és zenekritikáit a helyi lapok közölték. Írásait a Drsa, és a Dr. S. A. aláírással jegyezte. 1912—19-ig szerkesztette a kaposvári zeneiskola értesítőit. A zeneiskolában zongorát, zeneelméletet és zenetörténetet oktatott. A kaposvári dalárda jelgérének szövegpályázatán I. díjat nyert. Az első világháború idején „Zenekultúra” címmel lapot jelentetett meg. A kaposvári Zenekedvelők Egyesületének zeneigazgatója, a Berzsényi Társaságnak rendes tagja volt.

Munkái:

A tanügyi jog. Pécs, 1928.
A kaposvári zeneegyesület története. = Bereczk Sándor: Kaposvár rendezett tanácsú város története és fejlődése. Kaposvár, 1925. 168—171. p.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 179—180. p.
Somogy megye adattára. Szerk.: Zsadányi Oszkár. Pécs, 1937. 138. p.
Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 171. p.

Szalay Fruzina (Obetkó Károlyné)

(Kaposvár, 1864. szeptember 10. — Kaposvár, 1926. július 10.)

költőnő

Apja Szalay Károly (1813—1906) ügyvéd, kaposvári törvényszéki jegyző, majd vizsgálóbíró. A függetlenségi pártot Kaposváron ő szervezte. 1884-ben antiszemita programmal parlamenti képviselő lett, ekkor Budapesten megindította és szerkesztette az antiszemita „Magyar Ujság”-ot. Később a Kaposváron megjelenő „Népjog” szerkesztője. A hírhedt tisztaeszlári perben, mint országos hírű ügyvédet, őt hívták meg, hogy Solymosi Eszter anyja nevében a vádat képviselje. Öccse volt a híres utazó író, Szalay Imre. Szalay Károly 1852-ben feleségül vette Kisfaludy (kisfaludi) Atala (1836—1911) költőnőt. Három leányuk közül Fruzina örökölte anyja verselési hajlamát. Önműveléssel, nagy szorgalommal megtanult németül, franciául és angolul. E nyelveken sokat olvasott és fordított. 13 éves korától naplót vezetett. 1886-ban feleségül ment Obetkó Károly ügyvédhez, Somogy vármegye tiszti főügyészéhez. Házasságuk gyermektelen maradt. Szalay Fruzinát betegsége, gyenge szervezete visszavonulttá tette. Álmodozó hangú, borongós költeményeket elbeszéléseket írt. 1890-től állandó munkatársa volt Kiss József lapjának, „A Hét”-nek. Versei megjelentek továbbá a „Fővárosi Lapok”-ban, a „Koszorú”-ban, az „Ország-Világ”-ban, a „Vasárnapi Ujság”-ban, a „Hazánk”-ban, a „Kert”-ben, a „Somogy”-ban és az „Uj-Somogy”-ban. Nagy hatással voltak rá a századvég francia költői, leginkább Sully-Prudhomme, akinek verseit elsőnek ismertette a magyar közönséggel. A századvég egyik legjobb magyar költőjének tartják számon. Versei finomak, nőiesek, dallamosak. Családjá rokonságban volt a Kisfaludyakkal, Ányos Pállal, Endrődi Sándor íróval és Roboz Istvánékkal is.

Munkái:

Versek. Bp., 1893.

Egy marék virág. Költemények. Bp., 1898.

Bébi és Micóka. (ifjúsági regény) Bp., 1906.

Versei szerepelnek a „Századvégi költők” (1959) c. antológiában is.

Irodalom:

Magyar Életrajzi Lexikon. Főszerk.: Kenyeres Ágnes. II. k. Bp. 1969. 695. p.

Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. III. k. Bp., 1965. 136. p. (uo. fotó is)

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 187. p.

Somogy vármegye. = Magyarország vármegyéi és városai. Főszerk.: Csánki Dezső. Bp., (1914.) 266. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 224. p.

Sziládi Béla

(Hirics (Baranya vm.), 1889. december 4. — ?)

nyomdász, MÁV állomás-előljáró

Atyja hétgyermekes, falusi kántortanító volt. Az elemi iskola elvégzése után Sziládi Bélát szülei a nyomdásznak adták. A mesterséget Kozáry Lajos szigetvári (Somogy vm.) könyvnyomdájában tanulta. Itt megkedvelte az irodalmat, tovább képezve magát magánúton elvégezte a polgári iskolát. Ekkor a MÁV alkalmazásába lépett és az 1920-as években mint MÁV állomás-előljáró Szigetváron működött. Irodalommal már nyomdásztanonc korában kísérletezett, a 48-as függetlenségi eszmék nagy hatást gyakoroltak rá. Helyi lapokban („Szigetvár és Vidéke”, „Délsomogy”, „Somogyi Hírlap”, „Pécsi Napló”, „Szigetvár”, „Délvidék”) jelentek meg versei, meséi, társadalmi és politikai vezércikkei. 1914-ben segédszerkesztője volt a „Szigetvár és Vidéke” c. profilja szerint „társadalmi és közművelődési” hetilapnak. A helyi közéletben is tevékenykedett. A Zrínyi Miklós Múzeumegyesület egyik szervezője, kezdetől fogva jegyzője volt. Színdarabokat is írt. „Hí a haza” c. egyfelvonásos irredenta színművét a színészek kétszer játszották Szigetváron.

Munkája:

Hí a haza. (Irredenta színmű egy felvonásban.) Szigetvár, 1926.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 197-198. p.

Szilágyi János (felsőszenmártoni)

(Sárszentmihály (Fejér vm.), 1883. szeptember 12. — ?)

vármegyei irodafőtiszt

Apja MÁV-tisztviselő volt. Iskoláit Kaposváron végezte, majd Somogy vármegye szolgálatába lépett, az 1920-as években irodafőtisztii állást töltött be. A két megyei napilapba („Uj-Somogy” és „Somogyi Ujság”) „társadalmi” és szakcikkeket írt. A kaposvári Berzsenyi Társaság rendes tagja volt.

Munkái:

Somogyvármegye helységnévtára és közigazgatási átnézési kimutatása. (összeállította Földes Lajossal) Kaposvár, 1909.

A hadi fegyver ismerete és a lövészet elmélete. 1909. Vármegyei telefonkönyv. 1919.

Somogyvármegye helységnévtára és közigazgatási átnézési kimutatása. (összeállította) Kaposvár, 1924.

Kormányrendeletek gyűjteménye. 1924.

III.

Állat és növényvédelem. 1924—25.

Vármegyei mindentudó. Könyvkalauz Somogy vármegegyéről. Kaposvár, 1926. (szerkesztette)

Memento 896. Felvilágosítás a levétek számára.

Kaposvár, 1926.

A kisgazdatársadalom fejlődése, múltja jelene, jövője. Kaposvár, 1926. (Fonyó Istvánnal)

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 198. p.

Szóllósy Ferenc dr. (vitéz)

(Várda (Somogy vm.) 1897. szeptember 2. — Balatonszemes, 1977. augusztus 29.)

újságíró, lapszerkesztő, MTI kirendeltség-vezető

Szülei Szóllósi Ferenc és Papp Julianna voltak. Tizenkét gyermekük született, közülük 5 érte meg a felnőtt kort. Az apa a kaposvári zaranyi vadaskert erdőre volt, később a donneri átjáró építésénél mint munkacsoport-vezető dolgozott. Ekkor Várdáról járt be a munkahelyére. Mikor megnősült, sértésekkel kezdett foglalkozni, így szerzett egy kis vagyont az első világháború előtt. A Nagyatádi Szabó féle földosztás után pénzét földbe fektette, az 1930-as években ezek eladására kényszerült. Id. Szóllósi Ferenc gyermekeiből tanult embereket kívánt nevelni. Ferenc fia a felsőkereskedelmi iskolát Kaposváron, a főgimnáziumot Budapesten végezte. A bölcsészkaron és a közgazdasági egyetemen folytatta tanulmányait. A világháborúban mint tartalékos hadnagy vett részt, az orosz és az olasz fronton harcolt a 44-es gyalogezred kötelékében. Kétszer sebesült. Harctéri érdemeiért megkapta a tiszti nagyvezető, a másodosztályú és a bronz vitézségi érmeiket, a sebesülési érmet, a háborús emlékérmét és a Károly csapatkeresztet. 1919-ben újságíró lett. 1919-21 között budapesti („Magyar Lobogó”, „Kisgazda”, „Budapesti Ujság”, „Magyarország”), 1921-től kaposvári lapoknál dolgozott. 1921—24 között a „Délmagyarország” c. kisgazda lap felelős szerkesztője volt dr. Neubauer Ferenc főszerkesztő mellett. 1925-től a kaposvári „Sport Ujság” főszerkesztője, 1929—1944 pedig a „Somogyi Ujság” c. keresztény politikai napilapot szerkesztette. 1929-46 között az MTI kaposvári kirendeltségének vezetője. Verseket írt a „Somogyvármegyé”-be, a „Somogyi Hírlap”-ba, a „Külügy-Hadügy”-be, a „Pesti Hírlap”-ba, az „Ifjúság”-ba stb. Ügyszólván mindegyik kaposvári egyesület vezetőségi tagja. A Nemzeti Munkaközpont díszelnöke, a Berzsényi Társaság rendes tagja, a társadalmi egyesületek választmányi tagja, a Somogyi Futball Club főtítkára, a kaposvári Sakkör háznagya volt. 1944—47 között Budapesten az Alkotás kiadóvállalat igazgatója lett. 1948-as „nyugdíjazása” után Balatonszemesen volt könyvelő. Szépirodalommal újságíróként kezdett foglalkozni. Minden műnemben kí-

sérletezett. Legkevesebb sikert a verseivel érte el. Leánykérés című bohózatát viszont 1921-ben az egyik budapesti kabaré bemutatta. Tanulj c. egyfelvonásosát somogyi műkedvelők adták elő a megye több településén a 20-as évek közepén. A legnagyobb írói sikert A balatoni aranyhíd c. novellája hozta meg számára, mellyel az IGE 1932-es novella-pályázatán első díjat nyert.

Munkái:

Koronás koldusok. (regény) Szeged, 1922.

A balatoni aranyhíd. (elbeszélések) Kaposvár, 1934.

Vágy és szerelem. (színmű) Kaposvár, 1940.

Hét vár kincse. (regény) Kaposvár, 1941.

Palota visszaüt. (regény) Kaposvár, 1941.

Ördög a sombókon. (történelmi regény) Kaposvár, 1942.

Irodalom:

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 12. p., 57. p, 66. p.

Laczkó András: Irodalmi-művészeti jelenségek a két világháború között Somogyban. =Fejezetek Somogy megye történetéből. Szerk.: Suri Károly. Kaposvár, (1987.) 297—331. p.

Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. III. k. 1965, 280. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 200—201. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 176. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 244. p.

Szóllósi Sándor (Kaposvár, Virág u. 74.), Szóllósy Ferenc öccsének visszaemlékezési.

Takáts Gyula dr.

(Tab (Somogy vm.), 1911. február 4. —)

gimnáziumi tanár, múzeumigazgató (1949-től), költő, író, műfordító, kritikus, festő

Apai nagyapjának férfiszabósága és üzlete volt Tabon. Atyja, id. Takáts Gyula, a kaposvári fiú polgári iskola tanára volt. Ifj. Takáts Gyula Kaposváron kezdte tanulmányait. (1917—1921: a donneri, majd az Anna utcai Állami Elemi Iskola, majd 1921—1929: a Somssich Pál reál-gimnázium tanulója) 1925-től már versei jelentek meg a kaposvári napilapokban, országos ifjúsági folyóiratokban. A gimnázium elvégzése után Pécssett, az Erzsébet Tudományegyetemen folytatta tanulmányait. Történelmet, földrajzot, filozófiát, művészettörténetet tanult, 1931—32-ben Grazban ugyancsak egyetemi előadásokat hallgatott. Közben írásaival a Magyar Minervában (1931—38) és a Napkeletben (1932—1940) jelentkezett. 1934-ben Pécssett történelem-földrajz sza-

kos középiskolai tanári és bölcsészdoktori diplomát szerzett. Már ebben az évben meg is jelent doktori értekezése: A somogyi Nagyberek. Az egyetemen alkotó irodalmi miliőbe került. 1935-ben „Kut” címmel megjelent első verseskötete. Tanárként kezdte pályáját. Először (1935—38.) a kaposvári Szakirányú Iparostanonc Iskola, majd (1936—37.) a kaposvári Felsőkereskedelmi Iskola óraadó tanára volt. 1937-ben megjelent második verses kötetete Kakuk a dombon címmel. Ebben az évben lett tagja a Márciusi Frontnak, s Finnországban nagyobb utazást tett. 1937—1941 között a Kelet Népe munkatársa volt, s a Nyugatban, valamint a Magyar Életben jelentek meg írásai. 1939-ben Május címmel immár harmadik verseskötete látott napvilágot. 1939—40-ben a munkácsi Árpád gimnázium tanára volt, 1940 március 5-től mint segéddíjas tanárt alkalmazták a kaposvári Somssich Pál gimnáziumban. 1940 július 1-től helyettes tanárrá nevezték ki. A gimnáziumban 1947-ig állt alkalmazásban, mellette folyamatosan publikált.

Rövid munkácsi és budapesti tartózkodástól eltekintve állandó lakhelye Kaposvár. 1949-től 1972-ig a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum igazgatója volt. Vidéken élő országos nevű költő, a kortárs magyar líra egyik kiválósága, a somogyi kulturális élet „nagy örege”. Már a középiskolai években több művészeti ágban születtek kísérletei. A költészet mellett 1923—26 között Balázs János és Rippl-Rónai József hatására a festéssel is megpróbálkozott. A festészet volt az első nagy szerelme, ehhez időnként újra és újra visszatért. Legnagyobb elismerés költői munkásságát kíséri. A Nyugat harmadik nemzedékéhez tartozott. A pályakezdés éveiben Babits Mihály (azaz a Nyugat) és a kaposvári Berzsényi Társaság támogatását élvezte. Költői munkásságáért 1941-ben Baumgarten-díjat kapott. Regényeiben a vidéki város kispolgári világáról mondott máig érvényes ítéletet. (Polgárjelöltek) Takáts Gyula művészetében a Berzsényi-hagyományok továbbvívője. Így érthető, hogy pályakezdése után rövidesen kapcsolatot talált a kaposvári Berzsényi Társasággal. Második verseskötetét (Kakuk a dombon) a társaság jelentette meg. A társaság 1946-os, majd 1985-ös újjalakulásakor Takáts Gyulát választották meg elnöknek. Ahogy költészete, úgy irodalom- és művészetszervező tevékenysége is kapcsolódik a somogyi hagyományokhoz. Munkásságát immár több önálló bibliográfia foglalja össze.

Főbb díjai, kitüntetései:

1941. Baumgarten-díj
1960. József Attila-díj II. fokozata
1970. Kaposvár város művészeti díjának I. fokozata
1971. a Munka Érdemrend arany fokozata
1971. Tab nagyközség díszpolgára
1973. Kaposvár város díszpolgára
1975. József Attila-díj I. fokozata
1977. Somogy megyei Tanács művészeti díja
1981. a Szocialista Magyarországért Érdemrend
1983. a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának nagydíja

1985. Déry Tibor-jutalom
1986. a Magyar Népköztársaság aranykoszorúval díszített Csillagrendje
1991. a Magyar Köztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje
1991. Kossuth-díj
1995. „Somogyért” kitüntető cím

Munkái (a teljesség igénye nélkül):

A somogyi Nagyberek. Adatok a somogyi Nagyberek gazdaság- és településföldrajzához. Pécs, 1934. (doktori disszertáció)

Kút. Versek. Kaposvár, 1935.
Kakuk a dombon. Versek. Kaposvár, 1937.
Május. Versek. Pécs, 1939.
Családfa helyett. Vál. versek. Bp., 1941.
Vágják a berket. Kisregény. Bp., 1942.
Hold és hárs. Versek. Bp., 1943.
Polgárjelöltek. Regény. Bp., 1945.
Se ég, se föld. Versek. Bp., 1947.
Vízitükr. Versek - Egry József rajzaival. Pécs, 1955.
Az emberekhez. Válogatott és új versek. Bp., 1955.
Színház az Ezüst Kancsóban. Regény. Bp., 1957.
Rózsává lett róka. Gyermekversek. Bp., 1958.
Mézöntő. Versek. Bp., 1958.
Virágok virága. Versek. Bp., 1961.
Képek és versek útjain. Tanulmányok. Kaposvár, 1961.
Kinek könnyebb? Novellák. Bp., 1963.
Évek, madarak. Válogatott versek. Bp., 1965.
Egy flóbertpuska története. Ifjúsági regény. Bp., 1967.
A tündérhal és a háló. Balatoni halászszege. Bp., 1968.
Villámok mértana. Versek. Bp., 1968.
Vitorlás a berken. Ifjúsági regény. Bp., 1971.
Egy kertre emlékezve. (Válogatott tanulmányok) Bp., 1971.
Sós forrás. Versek. Bp., 1973.
Száz nap a hegyen. Versek. Bp., 1975.
Vulkánok fügefák. Versek. Bp., 1978.
stb.

Irodalom:

Laczkó András: Irodalmi arcképcsarnok Somogyban. Kaposvár, 1979.
Laczkó András: Takáts Gyula. Bp., Akad., 1976.
Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. Bp., Akad., 1965. 295. p
Takáts Gyula hatvan éves. = Somogy. 1971. 1.sz. 3—5. p.
Takáts Gyula. Bibliográfia. Összeáll.: Magyar Józsefné. Kaposvár, 1981.
Takáts Gyula. Bibliográfia 1981—1991. Összeáll.: Magyar Józsefné. Kaposvár, 1992.
Takáts Gyula. Bibliográfia. 1992—2002. Összeáll.: Köpflerné Szeles Judit. Kaposvár, 2003.

Tamás József (Felczán 1936-ig)

(Galgóc (Nyitra vm.), 1886. — ?)

tanító, a Somogyvármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság titkára, közművelődési szakíró.

Középiskoláit és a tanítóképzőt Galgócon ill. Modoron (Pozsony vm.) végezte. Pályáját 1907-ben Szent-istvánfalván (Nyitra vm.) kezdte, 1909-ben Goricsra került. Tanítói működését 1919-től Kaposváron folytatta, ahol előbb az áll. elemi iskolában, majd a polgári iskolában tanított. 1921-ben a Somogyvármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság titkára lett. Pályája során több magyarországi és külföldi szaktanfolyam hallgatója volt. Többek között Jénában, Marburgban folytatott speciális tanulmányokat. Fővárosi és helyi lapokban jelentek meg a népműveléssel kapcsolatos írásai.

Munkái:

A Somogyvármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság 10 éve. (1921—1931), az 1930—31. tanévi beszámoló jelentése és a jövő 3 évi munkaterve. (Összeáll.) Kaposvár, (1931.)

Magyarságunkért... Emberségünkért. Somogyvármegyei népművelés 3 éve. 1935—37. (Bev.:Stephaich Pál) Kaposvár, 1937.

Népművelő számolás jelentősége, célja, anyaga és módszere. (Munkatervek, előadási és számolási példák.) Kaposvár, 1938.

Életerős magyarságot! (A falusi iskolánkívüli női népművelés kérdései)

Népművelés Somogyban. Népműveléstörténeti monográfia. Kaposvár, 1941.

Utmutatás és munkarend az iskolánkívüli népműveléshez. (1941—42.) (Stephaich Pállal és Ódor Gyulával) Kaposvár, 1941.

21 időszzerű népművelési előadás. Kaposvár, 1943.

Gyakorlati tanácsok a népművelési előadások sikeres megrendezéséhez. Kaposvár, 1944. (a szerző kiad.)

Irodalom:

Magyar írók élete és munkái. Szerk.: Gulyás Pál. VIII. k. Bp., 1991. 704. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932.

Tarján Antal

(Csács (Zala vm.), 1862. szeptember 26. — Kaposvár, 1931.)

áll. elemi iskolai igazgató, pedagógiai szakíró

Tanítói oklevelét 1881-ben szerezte Csurgón. Első tanítói állomása (1861. szeptember 15.) Nagyrecse (Zala vm.) volt. Innen Sós-kútra (Fejér vm.), majd Kaposvárra került. (1888. december 3-án) Előbb a községi iskolánál tanított, majd később a város öt különböző helyén lévő iskoláinak igazgatója, az ún. központi állami iskola igazgatója lett. 1925-ben vonult nyugalomba. Ez alkalomból a város közönsége nevében a polgármester — aki egykori tanítványa volt —, a tanulók nevében pedig a fia búcsúztatta. Az iparos-tanonciskola legelső tanítója és megalapítója, majd a kereskedők tanonciskolája, ill. a polgári fiúiskola megalapítói között találjuk. Közéleti aktivitásának érzékeltesére életrajzában kiemelik, hogy „számos társadalmi és kulturális egyesület vezető tagja volt”. Felesége (sz. Nyeste Teréz) a kaposvári polgári iskolában tanított. Leányuk szintén polgári iskolai tanárnő lett. Tarján Antal több éven át szerkesztette az állami elemi iskolák értesítőit. Az általa írt földrajzi tanári segédkönyvet a két háború közti somogyi elemi iskolákban használták. A könyv alapján harmadikos elemistákat tanítottak magas szinten a földrajzi alapismeretekre. A geográfiai alapfogalmakat a szülőföld ismeretén keresztül vezették be. Ismerteti a könyv a 2000 lakoson felüli somogyi települések rövid történetét, a megye nevezetességeit, sőt, alapvető állampolgári ismeretekre is megtanít. Máig érvényes, szép definíciót ad a kötet a haza fogalmára mintegy cáfolatául annak, hogy ami egyszerű szavakkal van kifejezve, az egyúttal okvetlenül demagóg kell legyen: „Magyarország a mi hazánk, ahol születünk, nevelkedtünk, ahol élünk és halnunk kell, ahova mindig visszavágyunk, bárhova kerülünk is s amelyért, ha kell, életünket is készek leszünk feláldozni.” Tarján Antal tragikus körülmények között — vérmérgezésben — halt meg 1931-ben. A kaposvári Berzsenyi Társaság rendes tagja volt.

Munkája:

Somogy vármegye földrajza. Segédkönyv az elemi iskolai III. osztálya anyagának feldolgozásához. Kaposvár, 1924. (Kecskés Ernővel)

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 207. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., (1932.)

Thury Zsigmond dr.

(Botpalád (Szatmár vm.), 1885. július 22. — Kaposvár, 1948. december 12.)

tanár, újságíró, lapszerkesztő

Régi nemesi családból származott. („Tagjai közül immár 400 évre visszamenően kerültek ki lelkészek, katonatisztek és ügyvédek.”) Érettségét a szatmárnémeti (Szatmár vm.) ref. főgimnáziumban tett, 1903-ban. Egyetemi tanulmányait Kolozsváron végezte. Ezután a tanári pályára lépett. Mezőtúron (Jász-Nagykun-Szolnok vm.), Kiskunhalason (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.), Kolozsváron (Kolozs vm) és Szászvárosban (Hunyad vm.) egy-egy évig tanított. A világháború kitörésekor a cs. és kir. 44. gyalogezredhez vonult be. A háború alatt harctéri szolgálatot teljesített. Vitézségéért a kisezüst vitézségi éremmel és a Károly csapatkereszttel tüntették ki. A háború utáni forradalmak idején Kaposváron tartózkodott. 1919 augusztusában volt parancsnoka felkérésére a „rendcsinálás” idején Kaposvár város parancsnokságának első segédtisztje volt. Ekkor kérték fel az ugyancsak 1919 augusztusában alapított és megindított „Uj-Somogy” c. politikai napilap szerkesztésére. A lapnak megszűntéig (1944. november 29.) felelős szerkesztője volt. 1936. november 25-én kötött házasságot Tormássy Jolánnal, az eseményről az Uj-Somogy részletesen beszámolt. Egyetemi éve alatt tudományos cikkei jelentek meg az „Erdélyi Múzeum”-ban és a „Századok”-ban. Később munkatársa lett a „Mezőtúr és Vidéke”, a „Szászváros és Vidéke”, és a „Kolozsvári Ujság” c. vidéki lapoknak. Ezen kívül cikkei jelentek meg a „Somogyi Hírlap” és a „Somogyvármegye” c. kaposvári lapokban. A harctéren szerkesztett sabáci „Hősök Lapja”-ba és a 44-esek „Farsangi Hírharsónája”-ba írt cikkeiért József főherceg sajátkezű elismerő sorait kapta, mivel azok jó hatást gyakoroltak az ún. „rosseb”-bakák harci szellemére. Kaposvár társadalmi életének egyik meghatározó figurája, a református egyházközség ügyeiben is tevékenykedett. A 30-as évek végétől tagja volt a város képviselőtestületének is. A kaposvári Berzsényi Társaság újrászervezésében részt vett az 1920-as években, s a társaság rendes tagja volt.

Munkái:

A szombatos kódexek bibliográfiája különös tekintettel azok énektartalmára. (doktori disszertációja) Kaposvári kalauz. Kaposvár, 1938. (a „virágos Kaposvárról”)

Előszava Gruber János: Morzsák az ötvenéves asztalról. c. visszaemlékezéshez. Kaposvár, 1925.

Irodalom:

Fekete László: Megőrizve. Kaposvár, 1993. (Visszaemlékezés)

Kellner Béla: Somogyi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Kaposvár, 1957. 74. p.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 210—211. p.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. Bp., 1941. 249. p.

Uj-Somogy. 1936. november 25. 3—4. p.

Tódor János

(Felsősegesd (Somogy vm.), 1901 október 21. — ?)

tanító, az Uj-Somogy egyik versfaragó poétája

Tanulmányait Szigetváron és Csurgón végezte. Tanítói pályáját 1922-ben Pesten kezdte, 1923-ban Szarkavárra (Somogy m.) került. 1924-től jelennek meg tréfás, „népies” versei az Uj-Somogyban. Írói álneve: Vakarc Péter. E néven megjelent munkáira Németh József, kaposfüredi kántortanító Fűzfa András álneven ugyancsak tréfásan válaszolgatott.

Munkája:

Vakarc Péter könyve. Kaposvár, 1926.

Irodalom:

Özv. Baló Kálmánné (Kaposvár Füredi u. 17.) és Szöllösi Sándor visszaemlékezése.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 213. p.

Tóth Ferenc

(Abony (Pest vm.), 1892. szeptember 30. — ?)

tanár, földrajztudós, szakirodalmi tevékenység

Iparos családból származott. Apja Tóth István, anyja Ihriczky Mária. Elemi iskolai tanítói oklevelét Kiskunfélegyházán (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.), polgári iskolai tanári oklevelét és a tanítóképzői tanári oklevelét Budapesten szerezte. Ezek után a berlini tudományegyetemen még négy szemesztert végzett. A berlini magyar iskola szervezője és annak vezetője volt 1921—1923 között. 1919—21-ig az Országos Meteorológiai Intézetnél működött. 1924-ben fél évig a nagykanizsai polgári iskolánál tanított, majd a csurgói áll. tanítóképző földrajz szaktanára lett. Külföldi tartózkodása idején a hallei egyetem földrajzi intézetében előadásokat tartott, a „Föld és Ember” c. Kogutovics vezette lapnak külföldi tudósítója és rendszeres szerzője volt. Az Ungar Jahrbücher-be településföldrajzi tudósításokat írt. Az „Ifjúság és Élet” c. folyóiratba tudományos ismeretterjesztő, népszerű szakcikket jelentetett meg. A „Néptanítók Lapja”-ba pedagógiai és szakmethodikai cikkeivel jelentkezett. A pécsi tudományegyetem Geographia

Pannonica c. szaklapjának külső munkatársa volt. Ő szerkesztette és írta az Országos Járási Monográfiák első kötetét. Ünnepeken, gyűléseken számos szónoklatot, előadást tartott. Tagja volt a berlini Gesellschaft für Erkunde-nek, a Földrajzi Társaságnak és a kaposvári Berzsényi Társaságnak. (Az első világháborút végigharcolta. Lembergnél megsebesült.)

Munkái:

Csurgó és környéke. = Somogy földje és népe I. (Járasi monográfiák.) Csurgó, 1926.
A berlini magyar iskola I. értesítője. Csurgó, 1927.
A némettség elterjedése és településformái a Dunán-túl. = Geographia Pannonica. Pécs, 1931.

Irodalom:

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 214—215. p.
Somogy Megyei Levéltár. Berzsényi Társaság Iratai. 494/1928.

Vajthó Zoltán

(Kaposvár (Somogy vm.), 1877. november 24. — ?)

gimnáziumi tanár, lapszerkesztő, irodalomtörténész

Testvére Vajthó Jenő ipartestületi jegyzőnek. Apja Vajthó János telekkönyvvezető, anyja Kokály Paulina. Az elemi és a középiskolát Csurgón, az egyetemet Budapesten végezte. Gimnáziumi tanárként 1899-től Podolinban (Szepes vm.), Trsztenán (Árva vm.) Kaposváron (Somogy vm.), majd Újdombóváron (Tolna vm.) működött. 1926-ban nyugalomba vonult, majd végleg Kaposvárra költözött. Irodalommal 1899-ben kezdett foglalkozni. Szépirodalmi és politikai cikkeket írt a „Csurgó és Vidéke”, az „Árvamegyei Hírlap”, az „Árva” és a „Somogyi Ujság” c. lapokba. Az „Árva” c. politikai lapnak öt évig főszerkesztője volt. Ünnepeken szónokként, egyesületek felkérésére irodalomtörténeti előadásokat tartott. (Pl. 1936. dec. 18.: Ady Endréről)

Munkái:

Lisznyai Kálmán élete és művei.
Reviczky Gyula és művei.
A líra esztétikája. Bp., 1899.

Irodalom:

Özv. Baló Kálmánné (Kaposvár Füredi u. 17.) visszaemlékezései.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 219. p.
Somogy megye adattára. Szerk.: Zsadányi Oszkár. Pécs, 1937. 145. p.
Uj-Somogy híradásai (pl.: 1936. dec 11. 5. p.)

Varasdy Imre

(Nemesdéd (Somogy vm.), 1899. október 23. — Szentest (Csongrád vm.), 1949. augusztus 26.)

ref. lelkész, költő

Apja, Varasdy Sándor földműves, anyja Mészáros Katalin volt. A gimnáziumot Csurgón, a ref. teológiai akadémiát Budapesten végezte 1927-ben. 1924-től segédlelkész és áll. hitoktató volt Budafokon, 1925-től Ókécskén (Pest m.) káplán, 1926-tól Dunaszentgyörgyön (Tolna m.) esperesi káplán, 1927-től Tengődön és Kajdacson (Tolna m.) h. lelkész volt. 1928-tól Böhönyén (Somogy vm.) rendes lelkészé választották, itt tizenöt évet töltött. 1942-től Tótszentgyörgyön (Somogy m.) lett lelképásztor. Irodalommal 1919-től foglalkozott. Verseket és tudósításokat írt az „Órálló”, a „Magyar Falu”, a „Duna-Tiszaközi Hírlap”, az „Uj-Somogy” c. lapokba. A Somogy megyei „Református Élet” rovatvezetője, az „Uj-Somogy” és a „Szigetvári Hírlap” külső munkatársa volt. Irodalmi munkásságával számos irodalmi pályadíjat és kitüntetést nyert. Papi funkcióin kívül irredenta ünnepeken szónoklatot tartott. Böhönyén a község képviselőtestületének tagja volt. Az első világháborúban 1918-ban részt vett. A kaposvári Berzsényi Társaság rendes tagja volt.

Munkái:

Át a homályon. (versek) Nagykőrös, 1925.
Megérkezés. (versek) Kaposvár, 1938. (A Berzsényi Társaság Könyvtára 6.)

Irodalom:

Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk.: Benedek Marcell. III. k. Bp., 1965., 486. p.
Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 220—221. p.
Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., (1932.) 234. p.

Weissenbach Iván báró

(Gyöngyösmellék (Somogy vm.), 1883. október 2. — Kaposvár, 1946.)

középbirtokos nemes, vármegyei főjegyző, (közig.-i szakíró)

Régi főúri családból származott. Középiskolai tanulmányainak elvégzése után 1906-ban Budapesten államtudományi államvizsgát tett. 1905-ben mint közgazgatási gyakornok kezdte pályafutását Lengyeltóti-ban és Nagyatádon. 1907-ben szolgabíróvá választották Baracson, 1908-ban Csurgón, 1910-ben Szigetváron, Marcaliban, 1911-ben Tabon működött. 1919

november 4-én a tabi járás főszolgabírájává, 1926 májusában Somogy vármegye főjegyzőjévé választották. Hivatali elfoglaltsága mellett behatóan foglalkozott filozófiával és társadalomtudománnyal. Több szaklap munkatársa volt. A Hortobágyi féle életrajzi lexikon megemlíti, hogy nagy magánkönyvtára van. Kulturális és szakkikkeket írt több lapba, különösen a „Vármegye”, a „Közigazgatás” c. lapokba. A helyi napilapokban (az „Uj-Somogy” és a „Somogyi Ujság”) is jelentek meg írásai. 1928-ban hivatalos kiküldetésben az Amerikai Egyesült Államokban járt. Beművészeit előadásokat tartott, a helyi sajtóban és több folyóiratban beszámolókat közölt. Egy kis kötetet is megjelentetett. A kortársak páratlan műveltségűnek jellemezték. Több kulturális egyesületnek volt a tagja, köztük a kaposvári Berzsenyi Társaságnak is. 1932—36-ig a társaságnak elnöke. 1937-ben tisztségéről lemondott. Különbéféle társadalmi egyesületek, mozgalmak vezetőségében is megtaláljuk. Ügyvezető igazgatója volt pl. a kaposvári Nemzeti Kaszinónak, elnöke a Magyar Nemzeti Szövetség kaposvári csoportjának.

Munkája:

Beművészetek a nemzeti Kossuth Zarándokbizottság 1928. év március havában tartott amerikai útjáról. Kaposvár, 1928.

Irodalom:

Gudenus János — Szentirmay László: Összetört címerek. Bp., Mozaik, 1989. 303. p.

Özv. Baló Kálmánné (Kaposvár, Füredi u. 17.) visszaemlékezése.

Somogyi Helikon. Szerk.: Hortobágyi Ágost. Kaposvár, 1928. 233. p.

Somogy megye Trianon után. Szerk.: Dömjén Miklós. Bp., 1932. 87. p.

Somogy vármegye és Kaposvár megyei város általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: F. Szabó Géza. Bp., (1932.), XV.

Literates in Somogy county between the 2 World Wars

DR. ÉVA VARGA

The biographical lexicon was an important part of the PhD dissertation published in the Somogyi Múzeumok Közleményei (Communications of the Somogy Museums). Though originally situated in the supplement of the dissertation, its enumeration was in fact the starting point of the author's work. This lexicon sums up those persons who were defining participants of local culture and public life at a given time. Revenue officer and poet, post mistress and poetess, teacher and melody composer, abbot and gold-medal melody maker

etc. — even if they were not big scale personalities, our history and view of the cultural life of provincial middle class would be poorer, if we forgot about the entirely.

In the course of time a growing number of people turned to the author with questions, which made it necessary to reveal the yet unpublished data as well. According to experience, it seems it is essential to publish the discovered data for further research.